

Maria Saarnio

Sukupolvenvaihdos osakeyhtiössä
-Matti Saarnio Oy

verotuksen näkökulma

OPINNÄYTETYÖ

Kevät 2013

Liiketalouden yksikkö, Seinäjoki
Liiketalouden koulutusohjelma,
Laskentatoimen suuntautumisvaihtoehto

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
OPINNÄYTETYÖN TIIVISTELMÄ

Koulutusyksikkö:	Liiketalouden yksikkö	
Koulutusohjelma:	Liiketalouden koulutusohjelma	
Suuntautumisvaihtoehto:	Laskentatoimi	
Tekijä:	Maria Saarnio	
Työn nimi:	Sukupolvenvaihdos osakeyhtiössä - Matti Saarnio Oy verotuksen näkökulma	
Ohjaava opettaja:	Aapo Länsiluoto	
Vuosi: 2013	Sivumäärä: 78	Liitteiden lukumäärä: 3

Onnistunut sukupolvenvaihdos, yrityksen koosta tai osapuolista riippumatta, vaatii asiaan paneutumista, huolellista suunnittelua sekä aikaa, monesti jopa vuosia. Suunnittelu tehokkaimmillaan auttaa valitsemaan parhaimman jatkajan yritykselle, se takaa yritystoiminnan jatkuvuuden ja pienentää sukupolvenvaihdoksen osapuolten veroseuraamuksia.

Sukupolvenvaihdokseen ei ole määritely vain yhtä toteutustapaa, vaan jokainen sukupolvenvaihdos on ainutlaatuinen tapahtuma, jonka muotoutumiseen yleisperiaatteiden tuntemuksesta on apua. Opinnäytetyön tavoitteena on toimia tiiviinä ohjekirjasena sukupolvenvaihdosta suunnittelevalle osakeyhtiölle ja sen osapuolille, erityisesti verotuksellisesta näkökulmasta katsottuna. Työ erittelee kolme eri sukupolvenvaihdosmenettelyä ja niiden verokohteluja, niin luopujan kuin jatkajankin osalta.

Toisen pääluvun tarkoitus on vastata kysymykseen *Miten suorittaa onnistunut sukupolvenvaihdos osakeyhtiössä?* Luvussa käydään läpi osakeyhtiötä yhtiömuotona sekä sukupolvenvaihdokseen liittyviä yleisiä asioita, kuten esimerkiksi miten siihen tulisi valmistautua, miten se suunnitellaan, miten omistuksen ja hallinnon siirto kannattaisi toteuttaa ja mitä eri sukupolvenvaihdosmenetelmiä yleensäkin on ja miten niitä yleisesti verotetaan. Kolmas ja neljäs pääluku pitävät sisällään yksityiskohtaiset selostukset osakekaupan, lahjan ja lahjaluonteisen kaupan sekä omien osakkeiden hankinnan ja lunastuksen verotuskäytännöt. Luvuissa esitettyjen esimerkkien on tarkoitus selventää verotusmenetelmiä.

Viimeisessä pääluvussa seuraamme case-yritys, Matti Saarnio Oy:n omistajanvaihdosta. Omistajanvaihdos suunniteltiin toteutettavan sukupolvenvaihdoksella. Laskelmien avulla tarkastelen mikä sukupolvenvaihdosmenetelmistä olisi ollut edullisin, luopujan ja luovuttajan osalta, verotuksen näkökulmasta katsoen. Sukupolvenvaihdos muuttui kuitenkin toteutusvaiheessa osakkaitten väliseksi osakekaupaksi. Tarkastelen miten kyseiseen päätökseen päädyttiin, mitkä olivat osakekaupan veroseuraamukset ja pohdin oliko alkuperäinen suunnitelma puutteellinen, koska siitä luovuttiin. Luvun lopussa käsittelen osakekaupan luopuja-osapuolen kokemuksia ja tuntemuksia toteutuneesta kaupasta. Luvun tarkoituksena on vastata kysymykseen: *Miten sukupolvenvaihdos suunniteltiin ja toteutettiin Matti Saarnio Oy:ssä?*

Asiasanat: Sukupolvenvaihdos, verotus

Faculty: Business School
Degree: Economics and Administration
Specialization: Accounting

Author: Maria Saarnio

Title of the thesis: Succession at Ltd. - Matti Saarnio Ltd.
taxation

Supervisor: Aapo Länsiluoto

Year: 2013   Number of pages: 78   Number of appendices: 3

Succession is a process that takes time, regardless the size of the company or parties involved in it. It also requires careful planning and analysis. Successful handover ensures that the best possible successor is chosen, the business continues, and taxation caused by the succession is as low as possible.

There is no general way of carrying out succession. Each succession is unique. Knowing the basic procedures of succession will help when planning it. The aim of the thesis is to be a compact guideline for limited companies which are planning succession, with emphasis on taxation. The thesis deals with three different succession methods and their taxation, from the viewpoint of the entrepreneur and the successor.

The aim of the second chapter is to answer the question *How to carry out a successful succession at a limited company?* The chapter deals with limited company in general as well as issues confronted while handing over the company, such as how to prepare for the succession, how to carry out the actual handover, the different methods to carry it out and how different succession methods are taxed. The third and fourth chapters consist of a more detailed analysis of the three most common handover methods and their taxation practices. Examples introduced in these chapters are meant to clarify taxation procedures.

At the end of the thesis, I introduce Matti Saarnio Ltd. I also go through the recent succession carried out at Matti Saarnio Ltd. The change in ownership was initially planned to take place as succession, but, after all, it was not carried out as planned; the successor changed during the process of succession and the change was implemented as a share transaction. I analyze why that occurred, what the taxation implications of the share transaction were, and if the original succession plan was inadequate because it was not carried out. At the end of the chapter, go through the entrepreneur's and the successor's experiences and feelings about the handover. The aim of the chapter is to answer the question *How was succession planned and carried out at Matti Saarnio Ltd?*

Key words: succession, taxation

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	6
1.1. Johdatus opinnäytetyön aiheeseen	6
1.2. Opinnäytetyön tavoite	7
2. SUKUPOLVENVAIHDOS OSAKEYHTIÖSSÄ	9
2.1. Osakeyhtiö	10
2.1.1. Osakeyhtiö osakemuotona	10
2.1.2. Osakeyhtiö ja sen osakas	11
2.2. Sukupolvenvaihdos prosessina	13
2.2.1. Suunnittelu	13
2.2.2. Toteutus	15
2.3. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdosmenetelmät	16
2.3.1. Kauppa	16
2.3.2. Lahja	17
2.3.3. Omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen	17
2.4. Sukupolvenvaihdosmenetelmien verokohtelu	18
3. SUKUPOLVENVAIHDOS OSAKEKAUPPANA – VEROTUS	21
3.1. Luovuttajan verotus	21
3.1.1. Luovutusvoiton laskeminen	21
3.1.2. Edellytykset verovapaaseen sukupolvenvaihdokseen	22
3.1.3. Verovapaan sukupolvenvaihdosluovutuksen kohteena olevat Osakkeet	23
3.1.4. Luovutettavien osakkeiden omistusaika	23
3.2. Luovutuksensaajan tuloverotus	24
3.2.1. Osakkeiden hankintameno	24
3.2.2. Huojennuksen menettäminen– jatkoluovutus alle 5 vuodessa	25
3.2.3. Varainsiirtoverotus	27
4. SUKUPOLVENVAIHDOS LAHJANA TAI LAHJANLUOTEISENA – VEROTUS	28
4.1. Käyvän arvon määrittämisestä	30
4.2. Lahjan arvosta tehtävät vähennykset	34
4.3. Lahjaverosta tehtävät vähennykset	35
4.4. Lahjaveron määrä	36
4.5. Lahjaveron huojennus – edellytykset	38

4.5.1.	Luovutuksen kohteena yritys tai sen osa	39
4.5.2.	Yritystoiminnan jatkaminen	40
4.5.3.	Huojennuksen laskeminen	40
4.5.4.	Huojennusedun menettäminen	43
4.5.5.	Lahjaveron maksuajan pidentäminen	43
4.6.	Varainsiirtoverotus	45
5.	SUKUPOLVENVAIHDOS OMIEN OSAKKEIDEN HANKKIMISELLA JA LUNASTAMISELLA	46
5.1.	Luovuttajan verotus omien osakkeiden hankkimisessa tai lunastamisessa	47
5.1.1.	Luovutusvoiton verotus	47
5.1.2.	Peitelty osinko	47
5.2.	Osakeyhtiön verotus omien osakkeiden hankkimisesta ja myymisestä	48
5.3.	Varainsiirtoverotus	49
6.	MATTI SAARNIO OY:N SUKUPOLVENVAIHDOS	50
6.1.	Matti Saarnio Oy	50
6.2.	Sukupolvenvaihdos vuonna 1987	52
6.3.	Sukupolvenvaihdos vuonna 2011	54
6.3.1.	Sukupolvenvaihdos luovutuksensaaja – Maria Saarnio	55
6.3.2.	Sukupolvenvaihdos luovutuksensaaja – Sami Saarnio	57
6.4.	Sukupolvenvaihdos 2011 – verotus	58
6.4.1.	Sukupolvenvaihdos osakekauppana	58
6.4.2.	Sukupolvenvaihdos lahjanluonteisena kauppana (alle ½ osakkeen käyvästä arvosta)	59
6.4.3.	Sukupolvenvaihdos lahjanluonteisena kauppana (yli ½ osakkeen käyvästä arvosta)	61
6.5	Sukupolvenvaihdoksen puutteet	62
6.6.	Luovutuksenantajan kokemukset sukupolvenvaihdoksesta	64
6.7.	Yhteenvedo	65
7.	JOHTOPÄÄTÖKSET	70

LÄHTEET

LIITE 1	Kauppias Juha Saarnion haastattelu 2008
LIITE 2	Kauppias Juha Saarnion haastattelu 2013
LIITE 3	Veroasiantuntija Mauri Hautalan haastattelu

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus opinnäytetyön aiheeseen

Tämän opinnäytteen toimeksiantaja on eläkkeelle siirtynyt elintarvikekauppias Juha Saarnio. Juha Saarnio siirtyi itse vuonna 1987 sukupolvenvaihdoksen kautta kauppiaksi isänsä yritykseen Matti Saarnio Oy:n. Hän teki pitkän, yli 30 vuotta kestäneen kauppiaanuran. Saarnion siirtyminen eläkkeelle suunniteltiin toteutettavan myös sukupolvenvaihdoksella. Vaihdos ei kuitenkaan toteutunut suunnitelmien mukaisesti, koska alun perin suunniteltu jatkaja vaihtui prosessin edetessä. Juha Saarnion toivomuksesta tässä työssä tarkastellaan syitä miksi alkuperäinen sukupolvenvaihdossuunnitelma ei ollut toteutettavissa ja millä muutoksilla se olisi voitu toteuttaa. Sukupolvenvaihdos sinänsä on jo mielenkiintoinen ja haastava aihe, mutta lisäksiinnostusta tuottaa se, että henkilö joka suunniteltiin alun perin jatkavan sukupolvenvaihdoksella Juha Saarnion elämäntyötä, on tämän opinnäytteen laatija.

Petri Manninen 2001 ilmaisi osuvasti kirjassaan *Yritys vaihtaa omistajaa*, että veronpainetauti on tunnetusti yleinen ja vakava sairaus niin kuin on myös veronpainetautikin. Tällä vertauksella Manninen haluaa painottaa verotuskysymysten suurta roolia ja haastavuutta yrityskaupan sekä sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Sukupolvenvaihdoksen toteutuksen merkittävimpänä esteenä pidetään korkeaa perintö- ja lahjaverotusta. Kiemuraisen ja kireän lahja- ja perintö verotuksen lisäksi sukupolvenvaihdoksen muita niin sanottuja jarruttavia tekijöitä ovat sopivan jatkajan löytäminen ja yrityksen arvon määrittäminen.

Sukupolvenvaihdokset ovat tällä hetkellä ja tulevat ajankohtaiseksi yhä useammissa yrityksissä. Perheyritysten liiton PL:n ja Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n yhdessä toteuttaman kyselytutkimuksen mukaan sukupolvenvaihdos on seuraavan viiden vuoden aikana ajankohtainen yli kolmanneksessa kyselyyn vastanneissa yrityksissä. Eli karkeasti arvioiden noin 17 000 perheyrityksessä. Kyselyn mukaan viimeisen

vuoden aikana aikomukset toteuttaa sukupolvenvaihdos ovat entisestään kasvaneet. Keskisuurissa yrityksissä noin 38 prosentilla sukupolvenvaihdos on ajankohtainen. Kyselyn saamat tulokset painottavat aiheen merkittävyyttä ja sitä, että suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle konkretisoituvat myös omistajanvaihdoksien kiihtyvällä tahdilla. (Perheyrittäjäbarometri 2012, s.3-5)

1.2 Opinnäytetyön tavoite & rakenne

Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella kolmea yleisintä sukupolvenvaihdosmenetelmää osakeyhtiössä luovuttajan ja luovutuksensaajan kannalta sekä niiden verokohteluita. Opinnäytteen tavoitteena on toimia myös tiiviinä ohjeistuksena sukupolvenvaihdoksessa esiintyviin verotuksellisiin kysymyksiin. Sukupolvenvaihdoksen menettelytavan valinta riippuu monesta eri yksityiskohtasta ja jokainen sukupolvenvaihdos on ainutlaatuinen tapahtuma, jonka muotoutumiseen yleisperiaatteiden tuntemuksesta on apua.

Toisen pääluvun tarkoitus on vastata kysymykseen *Miten suorittaa onnistunut sukupolvenvaihdos osakeyhtiössä?* Luvussa käydään läpi osakeyhtiötä yhtiömuotona sekä sukupolvenvaihdokseen liittyviä yleisiä asioita, kuten esimerkiksi miten siihen tulisi valmistautua, miten se suunnitellaan, miten omistuksen ja hallinnan siirto kannattaisi toteuttaa ja mitä eri sukupolvenvaihdosmenetelmiä yleensäkin on ja miten niitä yleisesti verotetaan.

Kolmas, Neljäs ja Viides pääluku pitävät sisällään yksityiskohtaiset selostukset osakekaupan, lahja ja lahjaluonteisen kaupan sekä omien osakkeiden hankinnan ja lunastuksen verotuskäytännöt. Luvuissa esitettyjen esimerkkien on tarkoitus selventää verotusmenetelmiä.

Viimeisessä pääluvussa esittelen case-yrityksen, Matti Saarnio Oy:n ja tarkastelen sen toteutunutta sukupolvenvaihdosta, miten eri sukupolvenvaihdosmenetelmien verotukset vaikuttavat kyseisen vaihdoksen sekä suunnitellun sukupolvenvaihdoksen

osapuoliin. Tarkastelen myös alkuperäisen suunnitelman puutteita ja sitä, miten niiltä olisi vältytty. Luvun tarkoituksena on vastata kysymykseen *Miten sukupolvenvaihdos suunniteltiin ja toteutettiin Matti Saarnio Oy:ssä?*

2 SUKUPOLVENVAIHDOS OSAKEYHTIÖSSÄ

Käsitteellä sukupolvenvaihdos tarkoitetaan yrityksen omistussuhteissa tapahtuvia muutoksia. Sukupolvenvaihdoksessa yritys siirretään joko omistajan elinaikana tai se siirtyy hänen kuoltuaan yrityksen toimintaa jatkavalle, joka on useimmin luovuttajan lapsi tai joku muu lähisukulaisista. Sukupolvenvaihdoksella voidaan tarkoittaa myös omistuksen siirtoa uudelle omistajalle, joka ei kuulu luopujan perheeseen tai sukuun, mutta on kuitenkin nuorempaa sukupolvea. (Manninen 2001, s. 23)

Useimmiten tarkoituksenmukaisinta on toteuttaa sukupolvenvaihdos osakeyhtiömuotoisessa yrityksessä. Henkilöyhtiöissä yhtiömiehillä on rajaton vastuu yhtiön velvoitteista eli yhtiömiehet vastaavat yhtiön velvoitteista kuin omista veloistaan aina täyteen määrään asti. Kun sukupolvenvaihdos toteutetaan osakeyhtiön osakkeilla, eivät yhtiön velat eivätkä muut vastuut siirry henkilökohtaisesti jatkajan vastattavaksi niin kuin ne siirtyisivät henkilöyhtiöissä. Sukupolvenvaihdoksen esitoimena henkilöyhtiö voidaan muuttaa osakeyhtiöksi henkilökohtaisen velka- ja velvoitevastuun siirtymisen välttämiseksi. (Immonen & Lindgren 2009, s. 257-258)

Sukupolvenvaihdokseen liittyy taloudellisten, juridisten, ja sosiaalisia tekijöitä. Näiden lisäksi vaihdokseen liittyy myös paljon henkisiä jännitteitä. Henkistä sopeutumista ei voi niinkään harjoitella, harjoittaa tai kouluttaa samalla tavalla kuin esimerkiksi vaihdoksen liittyviä verotuskysymyksiä pystytään. Tärkeimmiksi tekijöiksi sukupolvenvaihdossuunnitelmaa laatiessa nousevat seuraavat kysymykset:

- kuka liiketoiminnan jatkajaksi?
- miten sukupolvenvaihdos ajoitetaan?
- mitä eri toimintamalleja on tarjolla omistuksen ja hallinnan siirtoon?
- miten jatkajan toiminta rahoitetaan?
- miten verosuunnittelulla pystytään pääsemään

edullisimpaan sukupolvenvaihdos tapaan

- miten luopujan toimeentulo varmistetaan?

(Immonen & Lindgren 2004, 13-14.)

Näitä kysymyksiä pohtimalla ja ne ratkaisemalla ennen sukupolvenvaihdoksen toteutumista voidaan taata yrityksen elinkelpoisuuden säilymisen niin sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa, vaihdosta toteuttaessa sekä sukupolvenvaihdoksen jälkeen. Kysymykset ratkaisemalla taataan myös luopujan toimeentulo sekä luovutuksensaajan toimintaedellytykset.

2.1 Osakeyhtiö

2.1.1 Osakeyhtiö yhtiömuotona

Muihin yritysmuotoihin verrattuna osakeyhtiö on Suomessa yhtiömuotona merkitykseltään ylivoimainen ja selvästi tärkein liiketoiminnan muoto. Vuonna 2009, Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin mukaan Suomessa oli noin 263 800 yritystä (poislukien alkutuotanto) ja näistä osakeyhtiömuotoisten yritysten osuus oli 46,8 prosenttia. Osakeyhtiöiden osuus kaikkien yritysten liikevaihdosta oli 88 prosenttia. (Yrittäjyyskatsaus 2011, s. 9, 78)

Sukupolvenvaihdosluovutus tulee kysymykseen lähinnä niin sanotuissa perheyrityksissä. Ne ovat yleensä muita kuin julkisesti noteerattuja yhtiöitä. Laissa ei ole määritelty perheyrityksen käsitettä eikä sitä täten voida pitää yksiselitteisenä. Tyypillisenä perheyrityksenä voidaan kuitenkin pitää yritystä, jossa yrittäjän (omistajan) ja yrityksen varallisuus eivät ole selvästi erotettavissa toisistaan ja yrityksen koon todetaan olevan pieni tai keskisuuri. (Heinonen 2005, s. 11-13)

Suomessa osakeyhtiöt on jaettu yksityisiin (oy) ja julkisiin osakeyhtiöihin (oyj). Tässä opinnäytetyössä keskityn perehtymään vain yksityisiin osakeyhtiöihin. Mainittakoon

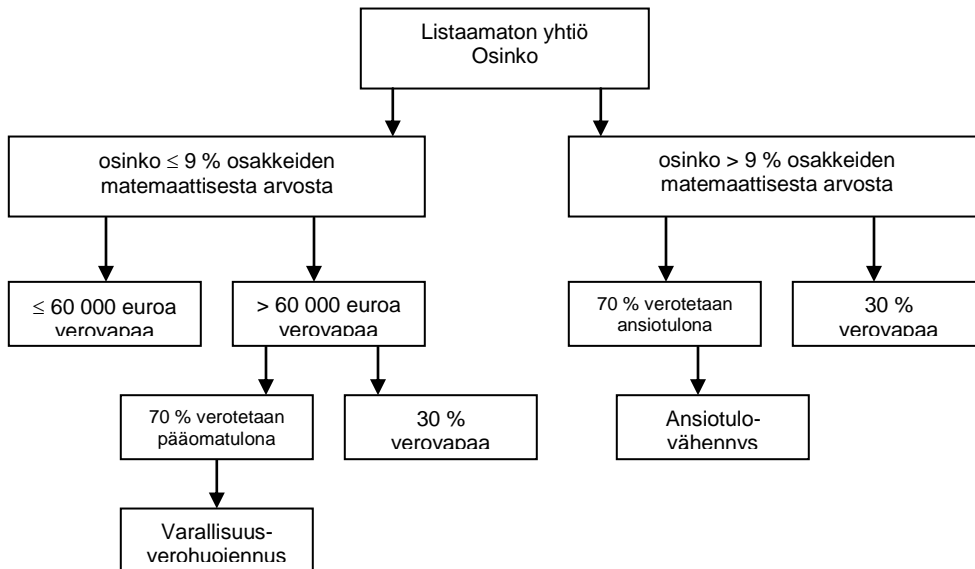
kuitenkin, että keskeisinä eroina yksityisillä ja julkisilla osakeyhtiöillä on osakeyhtiölain mukaan vähimmäisosakepääoman määrä, joka yksityisillä osakeyhtiöillä on 2 500 euroa ja julkisella osakeyhtiöllä 80 000 euroa. Toiseksi julkisen kaupankäynnin kohteeksi voidaan ottaa vain julkisen osakeyhtiön oman tai vieraan pääoman ehtoinen arvopaperi. Osakkeiden lukumäärän, vastuun, osakepääoman tms. perusteella ei jakoa kuitenkaan tehdä. (Manninen 2001, s. 13-15)

2.1.2 Osakeyhtiö ja sen osakas

Osakeyhtiö on oikeushenkilö eli itsenäinen verovelvollinen. Yhtiön tuottama tulo luetaan yhtiön tuloksi, eikä se sellaisenaan vaikuta osakkaan verotukseen. Erillisyyden vuoksi on erityisen tärkeää pitää yrityksen ja sen osakkaan rahavirrat erillään. Tietyissä poikkeustapauksissa tietty tulo saatetaan katsoa osakkaan palkkatuloksi eikä yhtiön tuloksi. Osakeyhtiön tuloa ei jaeta pääoma- ja ansiotuloksi, vaan yhtiön tuloon sovelletaan yhtenäistä, kulloinkin voimassaolevaa verokantaa. Tällä hetkellä osakeyhtiötä verotetaan 24.5 %:n yhteisöverokannan mukaan. (Manninen 2001, s. 38)

Osakeyhtiö voi jakaa kertyneitä voittovarojaan osakkaalle osinkona, joka on osakkaan veronalaista tuloa. Osingonjaosta päättää yhtiökokous ja yleensä päätös osingonjaosta tehdään siinä yhtiökokouksessa, jossa vahvistetaan edellisen vuoden tilinpäätös. Osinkona voidaan jakaa vain viimeksi vahvistetun taseen osoittamaa vapaata pääomaa. Osakkaan verotuksessa saadut osingot jaetaan pääomatulon ja ansiotulona verotettaviin osinkoihin osakeyhtiön nettovarallisuuden perusteella.

Seuraava kuvio selventää kuinka osakkaan osingot jaetaan pääoma- ja ansiotuloon.

Kuvio 1. Listaamattoman osakeyhtiön jakaman osingon jako pääoma- ja ansiotuloon. (Koponen 2005, s. 195)

Yksityisessä osakeyhtiöstä saadun osingon verokohtelun määrää yhtiön osakkeiden matemaattinen arvo. Osakkeen matemaattinen arvo saadaan siten, että yhtiön nettovarallisuus (varat - velat) jaetaan osakkeiden lukumäärällä.

Kuten yllä oleva kuvio osoittaa, listaamattomasta yhtiöstä saadun osingon verotus riippuu siitä, jakaako yhtiö osinkona enemmän vai vähemmän kuin 9 %:n tuoton laskettuna osakkeen matemaattisesta arvosta. Jos yhtiö jakaa osinkona vähemmän kuin 9 %, osinko on 60 000 euroon asti kokonaan verovapaata tuloa ja 60 000 euron ylittävistä osasta 70 % on veronalaista pääomatuloa ja 30 % verovapaata tuloa. Verovapaan osingon raja on henkilökohtainen. Jos taas yhtiö jakaa osinkona enemmän kuin 9 %:n tuoton, 9 %:n ylittävistä osingosta 70 % on veronalaista ansiotuloa ja 30 % verovapaata tuloa. Ansiotulo-osinko verotetaan progressiivisen valtionveroasteikon mukaan yhdessä muiden ansiotulojen kanssa. (Koponen 2005, s. 195)

2.2 Sukupolvenvaihdos prosessina

Sukupolvenvaihdokseen ei ole helppoja neuvoja tai yhtä mallitoteuttamistapaa. Onnistunut sukupolvenvaihdos on monivaiheinen prosessi, jonka toteuttaminen vaatii pitkäjänteisyyttä sekä suunnitelmallisuutta. Jokainen yritys on yksilöllinen ja jokaisessa yrityksessä tilanne on selvitettävä erikseen ja mietittävä siinä tilanteessa kyseiselle yritykselle parhaat käytettävissä olevat keinot.

2.2.1 Suunnittelu

Suunniteltu sukupolvenvaihdos on kokonaisuudessaan pitkä prosessi. Se käynnistyy usein jo kauan ennen omistajanvaihdosta ja yritysvarallisuuden luovutusta. Esimerkit käytännöstä viittaavat siihen, että onnistuneen sukupolvenvaihdoksen suunnittelu olisi tarpeen aloittaa jopa 3 – 5 vuotta ennen ajankohtaa, jolloin ratkaisut tehdään. (Immonen & Lindgren 2004, 15.)

Huolellisella suunnittelulla varmistetaan, ettei sukupolvenvaihdostilanne aja yritystä hallitsemattomaan tilaa. Suunnittelulla varmistetaan sekä yrityksen toimintakykyisyys että omistajasuhteiden selvyys koko prosessin ajan. Huolellisella suunnittelulla taataan myös se, että sukupolvenvaihdos toteutetaan sekä luopujan että jatkajan, kannalta mielekkäästi ja että lopputulos on kummallekin osapuolelle tarkoituksenmukainen. Tehokas verosuunnittelu vaatii aikaa ja pitkäjänteisellä toiminnalla sille tarjotaan eniten erilaisia toimintavaihtoehtoja. Yrittäjän on hyvä tietää eri vaihtoehtoista suunnitellessaan sukupolvenvaihdosta. Tilanteesta riippuen yrittäjä voi muun muassa

- lahjoittaa tai myydä yritys perillisille
- jättää yritys perintönä perillisille
- myydä tai lahjoittaa yritys kokonaan ulkopuoliselle taholle

- lopettaa yritystoiminta

Sukupolvenvaihdoksen tekninen toteutus ja suunnittelumahdollisuudet vaihtelevat aina tapauskohtaisesti, sillä tilanteet yrityksissä voivat olla hyvinkin erilaisia. Suunnitteluvaiheessa olisi tärkeää huomioida muun muassa seuraavia asioita

- yrityksen taseen luovutuskuntoon asettaminen sekä siirtyvän yritysvarallisuuden määrittely
- vastuukysymykset
- veronkierto (Manninen 2001, s. 17-23)

Taserakenne

Yrityksen taseen luovutuskuntoon asettamisella tarkoitetaan yhtiömuotoisen yrityksen muuttamista myyntikuntoon eli sellaiseen tilaan, jossa jatkaja on halukas ostamaan yhtiön. Yrityksiin on voinut aikojen saatossa kertyä sellaista omaisuutta, joka ei elinkeinotoiminnan kannalta ole tarpeellista. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että yrityksen tase siivotaan ylimääräisestä omaisuudesta ja raskasta tasetta kevennetään. Raskaan taseen omaava yritys on jatkajalle kalliimpi ja hankalammin realisoitavissa oleva kaupan käynnin kohde. Yrityksen ostamista aiheutuvien vero- ja rahoituseuraamuksista selviytymiseksi voi olla välttämätöntä jatkajalle että luovutettavan yrityksen tasetta muokataan ennen sukupolvenvaihdosta. Jatkajalle on yleensä turhaa luovuttaa yhtiömuotoisen yrityksen luovutustilanteessa elinkeinotoimintaan kuulumatonta varallisuutta, koska tämä voi aiheuttaa ylimääräisiä rahoituskustannuksia jatkajalle. Osakeyhtiöissä tasetta voidaan keventää myymällä tarpeeton omaisuus yrittäjälle tai ulkopuoliselle. Jos osakeyhtiössä on ylimääräisiä rahavaroja tai omaisuutta, tasetta voidaan muokata osingonjaoilla. (Manninen 2001, s.20 –21)

Pahimpien ongelmien välttämiseksi olisi hyvä tunnistaa ja välttää seuraavat tilanteet:

- luopuja sekä jatkaja ei pohdi asiaa sen vaatimalla tasolla

eivätkä laadi selkeää suunnitelmaa

- luopujalla ja jatkajalla on puutteelliset tiedot eri vaihtoehtojen juridisista ja taloudellisista seuraamuksista
- jatkajan tiedot ja taidot eivät riitä yrityksen toiminnan jatkamiseen puutteellisen valmennuksen takia
- sukupolvenvaihdossuunnitelma ei ole realistinen eikä aikanaan toteuttamiskelpoinen
- luopujalla on ongelmia löytää sopiva jatkaja

(Koiranen 2000, s. 57)

Edellä listattuihin kysymyksiin ratkaisun löytäminen sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa voi kestää vuosia, esimerkiksi sopivan jatkajan löytäminen, jolla on edellytykset ja tahto lähteä jatkamaan yritystä, voi olla haasteellista. Muuan muassa nämä kysymykset ratkaisemalla suunnitteluvaiheessa auttavat sukupolvenvaihdoksen toteutusvaihetta.

2.2.2 Toteutus

Yksinkertaistettuna sukupolvenvaihdoksessa varallisuus ja äänivalta siirtyy luopujalta jatkajalle. Sukupolvenvaihdos ei kuitenkaan ole yksinkertainen prosessi, vaan sillä on monia eri toteutustapoja. Voisi jopa sanoa, että niin monta on sukupolvenvaihdosmenetelmää kuin on sukupolvenvaihdosta suunnittelevaa yritystäkin. Toisin sanoen yleispätevää sukupolvenvaihdos suunnitelmaa ei ole, vaan jokainen yritys vaatii omanlaisensa sukupolvenvaihdossuunnitelman. Useimmiten käytettyjä sukupolvenvaihdostilanteita ovat yrityskauppa, lahjoitus, perintö tai omien osakkeiden lunastus. Muita tapoja ovat substanssikauppa eli liiketoiminnan myynti, lahja tai lahjanluonteinen kauppa.

Tämä opinnäyte työ rajoittuu käsittelemään yleisimpiä osakeyhtiön sukupolvenvaihdosmenetelmiä:

- osakkeiden kauppa
- lahja
- omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen

(Heinonen 2005, s. 22-23)

2.3 Osakeyhtiön sukupolvenvaihdosmenetelmät

2.3.1. Kauppa

Sukupolvenvaihdokseen ryhtyessä on syytä määritellä ja rajata tarkkaan kaupan kohde. Osakeyhtiössä yleisin kaupankäynnin kohde on osakkeet, mutta kauppaa voidaan tehdä myös pelkästä liiketoiminnasta tai substanssista (yrityksen liikeomaisuus). Oikeuksien ja vastuiden kannalta onkin tärkeää, että ostetaanko yritys vai pelkästään sen liiketoiminta.

Vaihdoksessa on tärkeää eritellä selkeästi kuka on myyjä ja kuka ostaja, ja siirtyvätkö vastuut kaupan myötä ostajalle vai jäävätkö ne myyjälle. Sukupolvenvaihdoksen suunnitteluvaiheessa on syytä eritellä kohteena olevan yrityksen arvo, vastuut ja varallisuuden rakenne. Kaupasta on aina tärkeä tehdä kauppakirja, jonka ovat allekirjoittaneet sukupolvenvaihdoksen osapuolten lisäksi todistajat. Sukupolvenvaihdoksen sopimusasiakirjoissa on määriteltävä myös seuraavat asiat:

- osapuolet
- kaupankäynnin kohde
- kauppahinta ja sen suorittamistapa
- omistus- ja hallintaoikeuden siirtyminen
- hallinnon järjestely kaupan jälkeen
- vastuu- ja vastuuvapauskysymykset
- vaatimusten esittämisäika
- mahdollisen suorittamatta jäävän kauppahinnan vakuusjärjestelyt

- mahdollisten tulevien erimielisyyksien sovittelu ja ratkaiseminen
- substanssikaupassa erilliset kauppakirjat irtaimesta ja kiinteästä omaisuudesta

Sukupolvenvaihdos voidaan suorittaa käypään hintaan, alihintaan tai vastikkeettomasti. Jos vaihdos tapahtuu vasta luopujan kuoleman jälkeen, kyseessä on perintö. (Koiranen 2000, s. 76-77)

2.3.2 Lahja

Lahja käsitteenä voidaan määritellä, että se on vastikkeeton varallisuuden siirto henkilöltä toiselle. Tunnusomaista lahjalle on myös se, että luovuttajan varallisuus vähenee ja vastaanottajan lisääntyy. Lahja voi olla myös tulkinnanvarainen jos vastike alittaa kaupan käynnin kohteen käyvän arvon. Onko silloin kyse lahjasta vai ei? Tällaista tilannetta kutsutaan lahjanluonteiseksi luovutustoimeksi. (Puronen 2005, s. 27 – 29)

Lahja siirtää siis omaisuutta vastikkeetta tai vastike alittaa kaupankohteen käyvän arvon. Tällaiset tilanteet edellyttävät lahjaveroilmoituksen tekemistä. Lahjan verovapauden edellytyksenä on että kolmen vuoden välein annettavan lahjan tai lahjojen euromääräinen arvo on pieni. Mikäli vastike on alle 75 % käyvästä arvosta, vastikkeen ja käyvän arvon erotus katsotaan olevan lahja. Omistajanvaihto- tai sukupolvenvaihdostilanteissa ei kuitenkaan katsota lahjaksi sitä, jos vastike on puolet tai enemmän käyvästä arvosta. (Koiranen 2000, s. 85)

2.3.3 Omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen

Osakeyhtiö voi hankkia omia osakkeitaan. Hankinta-käsitteellä tarkoitetaan tilannetta,

jossa yhtiö ostaa omistukseensa oman osakkeen vastiketta vastaan. Omien osakkeiden hankkimisen taustalla voi olla esimerkiksi, että yhtiö haluaa käyttää niitä yrityskaupan vastikkeena tai palkkausjärjestelmän osana. Sukupolvenvaihdosta harkitseva yritys voi hankkia omia osakkeitaan helpottaakseen vaihdosta. Hankkimalla osa osakkeista yhtiölle ennen loppujen osakkeiden myyntiä ostajan tarvitseman kauppahinnan rahoitus helpottuu. (Lakari & Engblom 2012, s. 105)

Päätöksen omien osakkeiden hankinnasta tekee yhtiökokous. Osakkeiden hankintaan yhtiö saa käyttää vain voitonjakokelpoisia veroja. Yksityisessä osakeyhtiössä omien osakkeiden hankkimista on rajoitettu siten, että yhtiö voi hankkia kaikki osakkeensa yhtä lukuun ottamatta kun taas julkisella osakeyhtiöllä määrä on 10 % osakepääomasta tai äänivallasta.

Osakeyhtiö voi myös lunastaa omia osakkeitaan. Lunastaminen voi tapahtua joko osakepääomaa alentamalla tai vapaalla pääomalla ilman, että osakepääomaa tarvitsee alentaa. Syynä osakkeiden lunastamiselle voi olla edessä oleva sukupolvenvaihdos, koska lunastaminen helpottaa jatkajan mahdollisuuksia ostaa yhtiön ulkona olevan osakekannan. Osakkeiden hankkimisen ja lunastamisen ero on se, että yhtiölle hankitut osakkeet, toisin kuin lunastetut, voidaan myydä edelleen eikä hankkiminen edellytä osakepääoman alentamista. (Manninen 2001, s.130 – 133)

2.4. Sukupolvenvaihdosmenetelmien verokohtelu ja ennakkoratkaisu

Verosuunnittelun näkökulmasta katsoen sukupolvenvaihdos on erittäin monipuolinen ja haastava hanke. Sukupolvenvaihdoksen verokysymykset liittyvät yrityksen tuloverotukseen ja toisaalta osapuolten luovutusvoittoverotukseen, perintö- ja lahjaverotukseen sekä varallisuusverotukseen.

Yleensä sukupolvenvaihdostavan määrittävät muut kuin veroseuraamukset, mutta useissa tilanteissa veroseuraamusten laatu ja määrä on erityisen tärkeä tiedostaa.

Sukupolvenvaihdossuunnitelmassa tulee ottaa huomioon luovutusvoittoverotuksen, perintö- ja lahjaverotuksen ja varallisuusverotuksen erityiset huojennukset, joilla voidaan lieventää merkittävästi sukupolvenvaihdoksen aiheuttamia verovaikutuksia. Huojennusten lisäksi on muistettava myös elinkenttulon verottamisesta annetun lain mukaisten yritysjärjestelyjen tarjoamat mahdollisuudet. Nämä keinot mahdollistavat erilaisten yritysjärjestelyjen toteuttamisen ilman välittömiä tuloveroseuraamuksia. (Lakari & Engblom 2012, s. 45)

Ennen yrityksen siirtämistä seuraavalle sukupolvelle kannattaa verottajalta pyytää kirjallisesti etukäteen päätös siitä, miten verottaja suhtautuu asiaan. Näin pystytään selvittämään aiotun sukupolvenvaihdoksen veroseuraamukset ennalta, koska verottajan antama ennakkoratkaisu lahjaverotukseen sitoo verottajaa. Ennakkoratkaisua voi pyytää siitä, kuinka paljon lahjansaaja joutuu maksamaan lahjaveroa ja sovelletaanko lahjansaajaan perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennuksia. Jos sukupolvenvaihdos toteutettaisiin siten, että yrityksen osakkeet myytäisiin alihintaan jatkajalle, verottajalta voi kysyä, mitkä ovat tällaisen lahjaluonteisen kaupan veroseuraamukset. Pyytämällä ennakkoratkaisu saadaan tietää etukäteen verottajan kanta käypään arvoon. Tämä on tärkeää jatkajalle, koska hän ei joudu esimerkiksi maksamaan lahjaveroa lainkaan, jos kauppahinta on yli puolet käyvästä hinnasta. (Lindholm 2013, s. 154)

Ennakkoratkaisu käsitellään Verohallinnossa yleensä muutamassa viikossa ja se käsitellään aina kiireellisenä. Eräissä poikkeustilanteissa Verohallinto voi kieltäytyä antamasta ennakkoratkaisua, tällaisia ovat muun muassa verokeinottelutilanteet. Ennakkoratkaisua anotaan kirjallisesti vapaamuotoisella hakemuksella. Hakemukseen tulee eritellä ennakkoratkaisun hakija, aiottu toimenpide sekä luonnos kauppa- tai lahjakirjasta. Ennakkoratkaisua lahjaverosta voi hakea niin lahjansaaja kuin lahjanantajakin. Ennakkoratkaisu on voimassa vain verottajan määräämän ajan, voimassaoloaikaan saattaa vaikuttaa esimerkiksi mahdollisuus omaisuuden arvon muuttumisessa. Verovelvollinen voi tarvittaessa hakea muutosta ennakkoratkaisuun 30 päivän sisällä sen tiedoksisaannista. Jos Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö ei

ole saanut muutoshakemusta ennakkoratkaisuun tai ennakkoratkaisusta ei ole valitettu määräaikaan mennessä, tulee ennakkoratkaisusta lainvoimainen eli lopullisesti sitova. Ennakkoratkaisu maksaa hakijalle 350 euroa lisättynä postimaksuilla. (Lindholm 2013. s. 154-157)

3 SUKUPOLVENVAIHDOS OSAKEKAUPPANA - VEROTUS

Verosuunnitteluun haastetta tuo paitsi verolainsäädännön nopea muuttuvuus myös se, että säädösten tulkinta ei välttämättä ole aina yksiselitteistä. Verotoimistolta haettavilla ennakkoratkaisuilla ja ennakkotiedoilla on merkittävä osa sukupolvenvaihdoksen verosuunnittelussa. Niitä käyttämällä voidaan poistaa verokohteluun liittyvää epävarmuutta sukupolvenvaihdostilanteissa. (Suomen Yrittäjät 2006– sukupolvenvaihdos.)

3.1 Luovuttajan verotus

Luovuttajan veroseuraamukset osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen toteutuessa osakekaupalla kohdistuvat mahdolliseen luovutusvoittoon. Omaisuuden luovutuksesta saatava mahdollinen luovutusvoitto on Tuloverolain 45 §:n pääsäännön mukaan veronalaista pääomatuloa. Luovutusvoittoa ei kuitenkaan aina veroteta. Jos kaupan kohteena olevat osakkeet oikeuttavat tarpeeksi suureen osuuteen yrityksestä, ne myydään tarpeeksi läheiselle sukulaiselle ja osakkeiden myyjä on omistanut osakkeet tarpeeksi kauan ennen luovutusta, voi myyjän saama luovutusvoitto kokonaisuudessaan verovapaa. Tuloverolain 48 § määrittelee nämä edellytykset sukupolvenvaihdoshuojennukselle. (Lakari & Engblom 2009, s.81)

Verotettava luovutusvoitto on pääomatuloa, jonka veroprosentti on vuodesta 2011 alkaen 28 prosenttia. Luovutusvoitto ei ole veronalaista, jos verovuonna luovutetun omaisuuden yhteenlasketut luovutushinnat ovat enintään 1000 euroa. (Verohallinnon ohje 547/349/2011 .)

3.1.1. Luovutusvoiton laskeminen

Luovutusvoiton laskeminen aloitetaan luovutushinnasta. Luovutushinnasta vähennetään poistamaton hankintameno sekä voitonhankkimisesta aiheutuneiden

kulujen yhteismäärä. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää hankintameno-olettamaa. Hankintameno-olettamaa sovelletaan jos todellinen hankintameno myyntikuluineen on pienempi kuin käytettävä hankintameno-olettama. Hankintameno-olettamaa käytettäessä, luovutushinnasta vähennetään 20 prosenttia. Jos luovutuksen kohde on ennen kauppaa omistettu vähintään 10 vuotta, vähennetään 40 prosenttia. (Lakari 2012, s. 18)

3.1.2. Edellytykset verovapaaseen sukupolvenvaihdosluovutukseen

Tuloverolain 48.1 §:n 3 kohdan mukaan osakeyhtiömuotoisen sukupolvenvaihdosluovutuksen yhteydessä syntynyt luovutusvoitto on verovapaa luopujalle, kun myynnin kohteena on osakkeita tai osuuksia, jotka oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusosuuteen yhtiöstä. Vaadittu 10 prosenttia tarkoittaa omistusosuutta, eikä esimerkiksi äänivaltaa. Myynnin verovapaus edellyttää myös, että myyjä on omistanut luovutettavan omaisuuden vähintään 10 vuotta.

Sukupolvenvaihdoksen verovapaus edellyttää myös, että luovutuksen saajana on joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa

- luovuttajan lapsi tai
- tämän rintaperillinen (lapsenlapsi) tai
- hänen sisarensa, veljensä taikka sisar- tai velipuoli.

(Lakari 2012, s.28-29)

Muihin sukulaisiin luetteloa ei voida laajentaa, joten verovapaussäännöstä ei sovelleta esimerkiksi veljen lapsille tapahtuvaan luovutukseen tai jos ostajana toimivat isä tai äiti. TVL 8.2 §:n mukaan myös ottolasta tai puolison lasta pidetään lapsena. Eräin poikkeuksin TVL 7 §:n mukaan puolisoina pidetään aviopuolisoiden lisäksi avopuolisoita, jotka ovat aiemmin olleet keskenään avioliitossa tai joilla on tai on ollut yhteinen lapsi. Luovutuksensaaja-säännöksen vuoksi verovapautta ei sovelleta tilanteeseen, jossa yhtiö lunastaa luopujan osakkeet tai luovuttaja myy

osakkeet sukulaisen omistamalle yhtiölle.

Mikäli yksikin lainkohdan mainitsemista edellytyksistä jää toteutumatta, verovapaus menetetään ja luovutusvoitosta tulee veronalainen. (Koponen 2005, s.225)

3.1.3. Verovapaan sukupolvenvaihdosluovutuksen kohteena olevat osakkeet

Verovapaus edellyttää että osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksessa luovutetaan sellaisia osakkeita, jotka oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusosuuteen kysymyksessä olevasta yhtiöstä. Ratkaisevaa on, että osakkeet tuottavat oikeuden yhtiön varallisuuteen, ei esimerkiksi äänioikeuteen. Jokaisen yksittäisen luovutuksen on oltava vähintään 10 %. Siten, jos osakkeita luovutetaan esimerkiksi tyttärelle ja pojalle, on kummallekin luovutettava erikseen vähintään 10 % oikeuttava omistusosuus tai yhdellä luovutuksella vähintään 10 % yhteisomistukseen. Ehto ei esimerkiksi täyty, jos isä luovuttaa tyttärelleen 7 % ja pojalleen 5 %, vaikka luovutus onkin yhteensä 12 %. Jos luovuttajina ovat molemmat vanhemmat, on kummankin vanhemman jokaisen erillisen luovutuksen oltava vähintään 10 %. Verovapautta ei siis saada jos isä luovuttaa 5 % ja äiti 5 %. (Immonen 2006, s. 89)

3.1.4. Luovutettavien osakkeiden omistusaika

10 prosentin omistusosuuden lisäksi luovutusvoiton verovapauden edellytyksenä on, että luovuttaja on omistanut luovutettavan omaisuuden yli 10 vuotta. Mikäli myyjä on saanut luovutettavan omaisuuden vastikkeetta esimerkiksi perintönä tai lahjana, omistusaikaan luetaan luovuttajan omistusajan lisäksi myös sellaisen henkilön omistusaika, jolta myyty omaisuus on saatu vastikkeetta.

Osakeyhtiön perustajaosakkaan osakkeiden hankinta-ajankohdaksi on katsottu alkavan osakkeiden merkinnästä, joka yleensä tapahtuu osakeyhtiön

perustamiskokouksen yhteydessä (perustamiskirjan allekirjoituspäivä). Ostettujen osakkeiden hankinta-ajankohdaksi katsotaan alkavan pääsääntöisesti hankintasopimuksen tekohetkestä. Jos osakeyhtiön osakas merkitsee osakkeita uusmerkinnässä tai rahastoannissa oman aikaisemman omistususuutensa perusteella, katsotaan uusien osakkeiden hankinta-ajankohdaksi olevan sama kuin alkuperäisten osakkeittenkin. Sen sijaan aiemman yhtiöosuuden ylittävältä osin saatujen osakkeiden hankinta-ajankohdaksi katsotaan merkintäoikeuksien hankkimisen tai uusien osakkeiden merkitsemisajankohtaa.

Jos avoin- tai kommandiittiyhtiö on muutettu osakeyhtiöksi, on osakkaan aiempaa yhtiöosuutta vastaavat osakkeet katsottu hankituksi silloin, kun osakas hankki osuutensa avoimessa yhtiössä tai kommandiittiyhtiössä eli toisin sanoen yhtiösopimuksen allekirjoituspäivänä. Jos yksityisliike tai verotusyhtymä on muutettu osakeyhtiöksi, osakkeiden omistusaika katsotaan alkaneen osakeyhtiön perustamisajankohdasta. (Koponen 2005, s. 256.)

3.2 Luovutuksensaajan tuloverotus

3.2.1 Osakkeiden hankintameno

Osakkeiden hankintamenolla on luovutuksensaajan verotuksessa aikanaan merkitystä, jos luovutuksensaaja päättää luovuttaa osakkeita edelleen eteenpäin. Vastikkeellisella kaupalla ostettujen osakkeiden hankintamenoksi lasketaan yhteenlaskettuna osakkeista maksettu kauppahinta sekä maksettu varainsiirtovero. (Juusela & Tuominen 2010, s. 27)

$$\begin{aligned} & \text{Osakkeiden kauppahinta} \\ & + \text{maksettu varainsiirtovero} \\ & = \text{Osakkeiden hankintameno} \end{aligned}$$

Jos osakkeista maksettava kauppahinta on enintään $\frac{3}{4}$ osakkeiden käyvästä arvosta, katsotaan käyvän hinnan ja vastikkeen välinen ero lahjaksi. Tällöin luovutuksensaajan verotuksessa osakkeiden hankintahinnaksi katsotaan yhteenlaskettuna maksettu kauppahinta sekä omaisuudella lahjaverotuksessa käytetyn arvon ja maksetun kauppahinnan erotus.

$$\begin{aligned} & \text{Osakkeiden kauppahinta} \\ & + \text{(omaisuuden arvo lahjaverotuksessa - osakkeiden} \\ & \text{kauppahinta)} \\ & = \text{Osakkeiden hankintameno} \end{aligned}$$

Lahjaksi saadun omaisuuden hankintameno on laskettu lahjoittajan hankintamenosta, jos lahjansaaja luovuttaa saamansa omaisuuden ennen kuin lahjan saannista on kulunut yksi vuosi. (Immonen & Lindgren 2009, s. 195)

3.2.2. Huojennuksen menettäminen – jatkoluovutus alle 5 vuodessa

Luovutusvoiton sukupolvenvaihdoshuojennus menetetään TVL 48.5 §: mukaan, jos luovutuksen saaja myy sukupolvenvaihdoskaupalla hankkimiansa osakkeita kaupantekoa seuraavan viiden vuoden aikana. Jatkoluovutuksesta saatavaa luovutusvoittoa laskettaessa hankintamenosta vähennetään se veronalainen osa, josta myyjän ei ole tarvinnut huojennuksen vuoksi maksaa veroa. Kyse on nimenomaan luovutuksensaajan, jatkajan tulevasta veronkiristyksestä. Tällöin luovuttajalle ei tule takautuvasti veroseuraamuksia jatkajan huojennuksin saannin edellyttämän määräajan alittavasta omistusajasta. Säännöksen tarkoitus on ollut tavoitella omistuksen jatkuvuutta. Jatkoluovutuksena pidetään myös luovutusta omalle osakeyhtiölle tai yhtiön purkamista. Huojennusta ei menetetä jos omaisuutta lahjoitetaan eteenpäin. Viiden vuoden määräaika laskettaessa osakkeiden omistusaika katsotaan pääsääntöisesti alkaneen ostokaupparikirjan tekemisestä myyntikaupparikirjan tekemiseen. (Juusela & Tuominen 2010, s. 220)

Esimerkki 1 veronalaisen luovutusvoiton laskemisesta

Isä on vuonna 1995 perustanut osakeyhtiön, jonka kaikki osakkeet hän omistaa. Isä myy vuonna 2010 tyttärelleen yli 10 vuotta omistamansa osakkeet. Luovutusvoitot lasketaan alla olevilla osto- ja myyntihinnoilla seuraavasti:

	Isä	Tytär
Ostohinta	90 000 euroa	300 000 euroa
Myyntihinta	300 000 euroa	500 000 euroa

Isän luovutusvoittoa laskettaessa vähennetään hankintamenona 40 % luovutushinnasta (300 000 euroa), koska isä on omistanut osakkeet yli 10 vuotta ja näin määräytyvä hankintameno-olettama on korkeampi kuin alkuperäinen hankintahinta (90 000 euroa). Tällöin luovutusvoitoksi saadaan $300\,000 - 150\,000 = 150\,000$ euroa. Isän luovutusvoitto on verovapaa.

Tyttären luovutusvoiton laskemiseen sovelletaan TVL 48.5 §:n säännöstä, koska osakkeiden hankkimisesta on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta. Tyttären hankintamenosta 300 000 euroa vähennetään 150 000 eli määrä, jota ei huomioitu isän veronalaisena tulona. Täten tyttären veronalaiseksi luovutusvoitoksi saadaan 350 000 euroa.

Myyntihinta	500 000
- hankintameno (300 000 – 150 000)	<u>150 000</u>
Veronalainen luovutusvoitto	350 000

Luovutusvoitto verotetaan pääomatulona, jonka verokanta on tällä hetkellä 28%.

3.2.3. Varainsiirtoverotus

Osakeyhtiön osake kuuluu varainsiirtolain tarkoittaman arvopaperikäsitteen piiriin. Arvopaperin luovutuksesta, varainsiirtoverolain mukaan, on ostajan maksettava varainsiirtoveroa 1,6 prosenttia kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Varainsiirtoveroa maksetaan siis myös sukupolvenvaihdoskaupoista.

Verovelvollisen on oma-aloitteisesti suoritettava varainsiirtovero kahden kuukauden kuluessa yrityskauppakirjan allekirjoituspäivästä. Osakkeiden omistusoikeuden siirtyminen tai kauppahinnan suorittaminen eivät vaikuta ajankohdan määräytymiseen. Jos lopullinen kauppahinta ei yrityskauppakirjaa allekirjoitettaessa ole vielä selvillä, voidaan kauppahinta arvioida, maksaa varainsiirtovero siihen perustun ja oikaista verotusta myöhemmin kun lopullinen kauppahinta on määräytynyt. Varainsiirtoveroa koskeva laskelma sekä kuitti veron maksamisesta on esitettävä kotikunnan verovirastolle saman kahden kuukauden kuluessa. (Lakari & Engblom 2009, s. 67-68)

4 SUKUPOLVENVAIHDOS LAHJANA TAI LAHJANLUOTEISENA - VEROTUS

Vastikkeettomia sukupolvenvaihdosmenetelmiä ovat lahja, testamentti ja perintö. Tässä opinnäytetyössä perehdyn lahjana tai lahjanluonteisena toteutettavaan sukupolvenvaihdokseen. Lahja- ja perintöverolain 1§: n mukaan lahjana saadusta omaisuudesta suoritetaan veroa valtiolle lahjaverolain säännösten mukaisesti. Lahjan on katsottu soveltuvan valtion verotuksen piiriin, koska se lisää lahjansaajan veronmaksukykyä. Lahjana saamastaan omaisuudesta jatkaja maksaa vain lahjaveron. Lahjaverotuksessa varat arvostetaan todellisen luovutushinnan mukaisesti eli käypään arvoon.

Maksettavan lahjaveron minimoitumiseksi keskeistä on löytää maksujen oikea ajoitus sekä lahjaverohuojennussäännösten hyödyntäminen. Lahjan luovutuksen onnistuneella ajoituksella omaisuutta voidaan siirtää verotuksellisesti tehokkaasti sukupolvelta toiselle. Lahjoitustavalla on myös oma merkityksensä.

Lahjaverotuksessa omaisuuden arvostamisen perusteena on arvostaminen käypään arvoon. Sukupolvenvaihdostilanteessa arvostamisperiaatteesta saattaisi aiheutua perinnönsaajalle niin raskas lahjaverotaakka, että se estäisi sukupolvenvaihdoksen tai se häiritäisi oleellisesti lahjansaajan mahdollisuuksia jatkaa yritystoimintaa. Näistä syistä johtuen perintö- ja lahjaverolakiin on sisälletty sukupolvenvaihdosta koskevat huojennussäännökset. Säännökset sisältävät siirtyvän varallisuuden arvostussäännöksen sekä mahdollisuuden lahjaveron maksuajan pidentämisen. (Helokoski 2005, s. 83.)

Lahjoitetun omaisuuden arvostuksessa voidaan käyttää kahta eri arvoa, käypää arvoa ja/tai 40 prosentin arvostamisperiaatetta. Kummallakin arvostustavalla on omat käyttötarkoituksensa.

- *Käypä arvo* tarkoittaa omaisuuden todennäköistä luovutushintaa avoimilla markkinoilla riippumattomien osapuolten välillä. Käypää arvoa käytetään, kun halutaan selvittää että onko kyseessä ylipäänsä lahja sekä lahjan arvon määrittämisessä.

- *Vertailuarvo* tarkoittaa määrää, joka vastaa lahjoitettujen osakkeiden osuutta yritysvarallisuudesta. Vertailuarvoa käytetään kun halutaan selvittää lahjaveron osittaishuojennuksen määrä. Vertailuarvo saadaan laskettua, kun lahjoitettu yritysomaisuus arvostetaan määrään, joka vastaa 40 prosenttia sen arvostamislain mukaisesta arvosta. Huojennettavan lahjaveron määrä saadaan kun lasketaan vertailuarvosta lasketun veron ja käyvästä arvosta lasketun veron erotus. Lahjaverosta on kuitenkin maksettava minimissään 850 euroa. Alla oleva esimerkki valaisee tätä. (Lindholm 2013, s. 104)

Esimerkki lahjaveron laskemisesta

Tytär on ostanut isältään yrityksen, jonka käypä arvo on 200 000 euroa. 40 %:n varallisuusverotusarvon mukaan laskettuna yrityksen arvo on 35 000 euroa. Kauppahinta oli 75 000 euroa. Maksettava lahjaveron lasketaan seuraavasti:

1) Käypä arvo	200 000 €
2) <u>Kauppahinta</u>	<u>- 75 000 €</u>
3) Lahjan suuruus (1-2)	125 000 €
4) Lahjan suhteellinen osuus käyvästä arvosta $125\,000 / 200\,000 =$	62,5 %
5) 40 prosentin verotusarvo	35 000 €
6) 62,5 % 40 prosentin verotusarvosta	21 875 €
7) Vero lahjasta (3)	17 110 €

8) Vero 40 %:n verotusarvolahjasta (6)	1 865 €
--	---------

Erotus I: $17\,110 - 1\,865 = 15\,245$ €

Erotus II: $17\,110 - 850 = 16\,260$ €

Erotus I, joka oli pienempi, jätetään maksuunpanematta. Lahjaveroa tyttären pitää siis maksaa 1 865 € (= $17\,110 - 15\,245$).

Jos tytär olisi maksanut yrityksestä vähintään 100 001 euroa, joka on enemmän kuin 50 prosenttia yrityksen käyvästä arvosta, ei hänen olisi tarvinnut maksaa lainkaan lahjaveroa.

(Helokoski 2005, s.92)

4.1. Käyvän arvon määrittämisestä

Lahjan verotusarvona pidetään käypää arvoa lahjan luovuttamishetkellä. Käypää arvoa käyttämällä toteutetaan tasavertaisuutta erilaista omaisuutta saavien lahjansaajien kesken. Julkisesti noteeraamattomien osakkeiden käypä arvo määritellään ensisijaisesti kyseisen yhtiön osakkeilla tapahtuneiden vertailuluovutusten perusteella. Perheosakeyhtiöillä on kuitenkin harvoin käytettävissään hintanoteerauksia, jotka perustuvat vertailukauppoihin. Vertailukelpoisuuden edellytyksenä on, että luovutus on tapahtunut vapaaehtoisesti toisistaan riippumattomien osapuolten välillä markkinaolosuhteissa ja että luovutus on tapahtunut lähellä verovelvollisuuden alkamisajankohtaa. Vuodenkin takaista kauppaa voidaan pitää vertailukelpoisena, mikäli yhtiön toiminnassa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia.

Ellei vertailukauppoja ole saatavilla eikä osakkeiden käypää arvoa voida muulla tavoin luotettavasti vahvistaa, voidaan osakkeiden käypä arvo määrittää yrityksen

substanssiarvon (nettovarat per osake) tai tuottoarvon perusteella. (Lindholm 2012, s. 104)

Substanssiarvo

Substanssiarvolla tarkoitetaan yrityksen omaisuuden varojen ja velkojen välistä erotusta. Kun substanssiarvo on määritelty luotettavasti, sen tulisi kertoa se minimihinta, joka yrityksestä olisi saatava myyjästä ja yritystoiminnan jatkajasta riippumatta. Arvostuksen lähtökohtana on yrityksen viimeisin vahvistetun taseen mukainen omaisuus. Jos tilinpäätöshetken ja lahjan luovutuksen välisenä aikana yhtiön omaisuuden määrä tai laatu on muuttunut jostakin muusta syystä kuin normaalista liiketoiminnasta, tasetta oikaistaan vastaamaan lahjan toteuttamisajankohdan varallisuustilannetta. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 65)

Oikaistun taseen varat arvostetaan vähintään niiden tasearvoon. Rakennukset ja rakennelmat, maa- ja vesialueet, osakkeet ja osuudet jotka sisältyvät varoihin, arvostetaan tasearvoa korkeampaan käypään arvoon. Näiden omaisuuskohtien käyvän arvon määrittämisen perusteena ovat Verohallituksen arvostusohjeita (Muistio varojen arvostamisesta perintö- ja lahjaverotuksessa Dnro 5067/36/94) noudattavat vertailukaupat taikka tuotto- tai kustannusarvomenetelmät. Noteeraamattomat osakkeet sekä osuudet, jotka sisältyvät taseen varoihin, arvostetaan tämän ohjeen mukaiseen arvoon, jos se on omaisuuden tasearvoa korkeampi. Yhteenlasketuista varoista vähennetään taseen mukainen vieras pääoma. (Verohallinnon ohje, s.16)

Tuottoarvo

Tuottoarvo perustuu tulevaisuuden odotuksiin siitä, millä tavalla yritys tulee tuottamaan rahavirtoja omistajilleen. Voittoperusteisen tuottoarvon laskennan lähtökohtana ovat tuotetut voitot sekä se voitto, jonka ostaja voi ajatella saavansa yrityksestä. Toisin sanoen yrityksen voittoarvo lasketaan siihen liittyvien tulonodotusten nykyarvona. Tuottoarvon tavoitteena on löytää tuleva, kestävä ja

todellinen tuottotaso.

Tuottoarvo määritetään vähintään kolmen edeltävän tilikauden tuloslaskelmien tuloksien perusteella. Tuloksia oikaistaan poistamalla niistä poistoeron muutokset ja varaukset sekä muut satunnaiset erät. Vuosituloksi katsotaan 12 kuukauden tulosta vastaava osa, vaikka tulos olisi laskettu vuotta pitemmältä tilikaudelta.

Tuottoarvo lasketaan pääomittamalla oikaistujen tulosten keskiarvo tuottovaatimuksen mukaisella korkokannalla. Pääomistuskorko on vakiintuneen verotuskäytännön mukaan 15 prosenttia, ellei muuta selvitystä ole käytettävissä. Tuottoarvon laskemiseen on määritetty kaava $\text{arvo} = T/i$, jossa T on vuosituloksien keskiarvo ja i pääomistuskorkokanta.

Jos yhtiön tuottoarvo on substanssiarvoa suurempi, määritetään käypä arvo verotuksessa substanssiarvon ja tuottoarvon keskiarvolla. Jos tuottoarvo on substanssiarvoa pienempi, vahvistetaan yhtiön käypä arvo substanssiarvon mukaan.

(Lindholm 2012, s. 104-106)

Esimerkki yrityksen käyvän arvon määrittämisestä

Yhtiön substanssiarvo

Varojen käypä arvo yhteensä	1 500 000
<u>Velkojen käypä arvo yhteensä</u>	<u>- 700 000</u>
Substanssiarvo	800 000

Yhtiön tuottoarvo

tilikausi	oikaistu voitto/tappio
2004	100 000
2005	30 000
<u>2006</u>	<u>140 000</u>

yhteensä	270 000
Keskiarvo	
270 000/3	90 000
pääomitus korko %	15
Tuottoarvo	
ts. tulosten keskiarvo	
jaettuna pääomistuskorkokannalla	$90\,000/0,15 = 600\,000$
Koska tuottoarvo (600 000) on pienempi kuin substanssiarvo (800 000), vahvistetaan yhtiön käypä arvo substanssiarvon mukaiseksi.	
Luovutettavien osakkeiden lkm	60
Ulkona olevien osakkeiden lkm	180
Luovutettavien osakkeiden käypä arvo	
$60/180 \cdot 800\,000$	n. 266 700

(Verohallinnon ohje, s.17)

Muut tekijät arvostuksessa

Osakkeiden käypä arvoa määrittäessä voidaan poikkeustapauksissa ottaa huomioon osakkeisiin liittyvät muut tekijät, jos ne ovat toteutuneet ja niiden vaikutus käypään arvoon voidaan laskea luotettavasti. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa osakkeiden tuottama ääniosuus, osakkeiden erilaisuus sekä osakkeisiin liittyvät luovutusrajoitukset. (Verohallinnon ohje, 17)

4.2. Lahjan arvosta vähennettävät erät

Lahjan arvoa lahjaverotuksessa määriteltäessä, lahjasta vähennetään siihen kohdistuvat velvoitteet. Velvoitteina voidaan pitää esimerkiksi lahjanantajan itselleen tai kolmelle osapuolelle pidättämä elinikäinen tai määräaikainen käyttö- tai hallintaoikeus luovutettavaan lahjaan. Lahjan ollessa osakeyhtiö tai sen osa, voi lahjanantaja pidättää itsellään osinkojen tuotto-oikeuden joko määräajaksi tai loppuiäkseen. Pidätetyt oikeudet eivät ole luovutuksen kohteena, eivätkä siten voi olla myöskään luovutuksensaajan lahjaveron perusteena. Esimerkiksi elin-ikäisen tuotto-oikeuden pidättäminen saattaa alentaa lahjansaajan maksamaa lahjaveroa huomattavasti, koska lahjansaajan lahjan arvosta vähennetään lahjanantajan pidättämän tuotto-oikeuden arvo. Luovuttajan pidättämän tuotto-oikeuden käypä arvo vähennetään luovutettavien osakkeiden arvosta.

Ensisijaisesti veloitteen arvoa määriteltäessä käytetään todellista vuosituottoa. Jos veloitteen todellista arvoa ei pystytä selvittämään, se joudutaan arvioimaan. Osakeyhtiön tuotto-oikeuden arvostuksen perusteena voidaan käyttää aiempien vuosien osingonjakohistoriaa. Muun selvityksen puuttuessa keskimääräiseksi vuosiarvoksi määritetään 5 prosenttia osakkeen käyvästä arvosta, tällöin kyse on laskennallisesta tuotto-arvosta.

Elinikäisen veloitteen ts. vuotuisen tuotto-oikeuden arvo lasketaan Perintö- ja lahjaverolaissa säädetyin kertoimin mukaan (katso ao. taulukko). Tuotto-oikeuden arvo muodostuu lahjanantajan iän ja edun vuositulon perusteella. Jos lahjanantaja pidättää tuotto-oikeuden määräajaksi, sen arvo lasketaan Perintö- ja lahjaverolain 10 §: mukaisten säännösten mukaisesti, tuotto-oikeuden vuosimäärän (täysien vuosien), keskimääräisen vuotuisarvon ja kahdeksan prosentin pääomituskorkokannan mukaan. (Lakari & Engblom 2012, s. 48-49) .

Oikeuden haltijan ikä	Luku, jolla vuositulon määrä kerrotaan
alle 44 vuotta	12
44–52 vuotta	11
53–58 vuotta	10
59–63 vuotta	9
64–68 vuotta	8
69–72 vuotta	7
73–76 vuotta	6
77–81 vuotta	5
82–86 vuotta	4
87–91 vuotta	3
92 tai enemmän	2

Taulukko 2. Taulukko ikäkertoimista

Esimerkki pidätetyn tuotto-oikeuden vaikutuksesta lahjaveroon

Leo Luopujan omistamien Ruokakauppa Oy:n osakkeiden osingon vuosituotto on 100.000 €. Leo on 51-vuotias ja lahjoittaa osakkeensa pidättäen itsellään niihin elinikäisen tuotto-oikeuden. Tällöin osakkeiden arvosta vähennetään lahjaverotuksessa 1,100.000 € = (11 x 100.000 €).

Osakkeiden luovuttajan pidättäessä itselleen oikeuden osinkoon, hänen saamansa osingon pääomatulo-osuus määräytyy luovutettujen osakkeiden yhteenlasketun matemaattisen arvon perusteella. (Verohallinnon ohje)

4.3 Vähennykset lahjaverosta

Lahjan veronalaista määrää laskettaessa, lahjasta vähennetään lahjansaajaa velvoittavan ehdon arvo. Velvoite on pääsääntöisesti kauppahinta- tai muu vastike. Lahjan arvosta vähennetään kertasuoritteisten lisäksi myös jatkuvasuoritteisten velvoitteiden arvot. Jatkuvasuoritteinen velvoite voi olla esimerkiksi lahjanantajalle annettu käyttö- tai asumisoikeus lahjansaajan asuntoon. Velvoitteiden arvo

määritetään käypään arvoon edellisessä kohdassa mainitulla tavalla oikeuden vuotuisen arvon mukaisesti.

Lahjansaajan myydessä saamiaan osakkeita alle vuoden kuluessa lahjan saantohetkestä, voidaan lahjan arvosta vähentää myös tulovero, joka suoritetaan myynnistä saadusta luovutusvoitosta. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin se veron määrä, joka olisi tullut maksettavaksi, jos myyntihintana olisi ollut lahjaverotuksessa käytetty verotusarvo. Jos lahjaveroa on huojennettu, saattaa osakkeiden edelleen myynti johtaa huojennuksen tai maksuaikaedun menetykseen. Käsittelen menetyksen edellytyksiä tarkemmin edempänä tässä työssä. (Verohallinnon ohje, s. 17)

4.5. Lahjaveron määrä

Lahjaveron määrä lasketaan lahjan verotettavan määrän sekä lahjansaajan veroluokan mukaan. Veroluokkia on kaksi. Perintö- ja lahjaverolain 11 § mukaan henkilöt jaetaan veroluokkiin seuraavan jaon mukaisesti:

- I. lahjanantajan aviopuoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen sekä aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen. Keskenään ylenevässä tai alenevassa polvessa olevina pidetään myös ottolapsisuhteessa olevia. Lahjanantajan avopuoliso, johon sovelletaan tuloverotuksessa puolisoita koskevia säännöksiä (TVL 7 §).
- II. sukulaiset ja vieraat.

I veroluokkaan kuuluvat maksavat veroa seuraavan asteikon mukaisesti:

Verotettavan osuuden arvo (€)	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla	Vero ylimenevästä osasta (%)
4 000-17 000	100	7
17 000 - 50 000	1 010	10
50 000 -200 000	4 310	13
200 000-1 000 000	23 810	16

II Veroluokkaan kuuluvat maksavat veroa seuraavan taulukon mukaan:

Verotettavan osuuden arvo (€)	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla	Vero ylimenevästä osasta (%)
4 000-17 000	100	20
17 000 - 50 000	2 700	26
50 000 -1 000 000	11 280	32
1 000 000-	315 280	35

(Perintö- ja lahjaverolaki 19 §)

Veron määrä lasketaan progressiivisesti yllämainittujen asteikkojen mukaisesti.

Jos lahjaveroa määrättäessä on verotettavan lahjan arvoon lisätty aiemmin saatuja lahjoja, vähennetään lahjojen yhteisarvosta määrättävästä verosta aiemmista lahjoista suoritettu lahjavero. Jos aiemmista lahjoista määrättyä veroa on huojennettu sukupolvenvaihdoksia koskevien säännösten perusteella, vähennetään myös huojennuksen määrä. Jos verottavan lahjan arvo jää alle 4 000 euron, ei lahjaveroa suoriteta laisinkaan. (Puronen 2005, s. 229, 238)

Esimerkki lahjanveron määräytymisestä

Veronalainen lahja	40 000
Lahjaveron määrä I veroluokassa	
$1\,010 + [(40\,000 - 17\,000) * 10\%]$	3 310
II veroluokassa	
$2\,700 + [(40\,000 - 17\,000) * 26\%]$	8 680

(Perintö- ja lahjaverolaki 19 §)

4.5. Lahjaveron huojennus – edellytykset

Perintö- ja lahjaverolain (12.7.1940/378) 5.luvun 55. säännöksen (8.12.1994/1110) mukaan perintö- ja lahjaverosta jätetään joko osa tai koko määrä maksuun panematta, jos verovelvollinen on tehnyt siitä ennen verotuksen toimittamista erillisen pyynnön. Tämän lisäksi seuraavien ehtojen on täyttyvä:

- 1) veronalaiseen perintöön tai lahjaan sisältyy maatila, muu yritys tai osa niistä;
- 2) verovelvollinen jatkaa perintönä saaduilla varoilla maatalouden tai maa- ja metsätalouden harjoittamista tai muuta yritystoimintaa perintönä tai lahjana saadulla maatilalla tai näin saadussa yrityksessä; ja
- 3) edellä 1 kohdassa tarkoitettua maatilasta, muusta yrityksestä tai niiden osasta määrätyn perintö- tai lahjaveron suhteellinen osa koko verosta on enemmän kuin 850 euroa. (Perintö- ja lahjaverolaki 55 §.)

Sukulaisuussuhde ei vaikuta huojennuksen saamiseen, veron määrään sukulaisuus kuitenkin vaikuttaa, koska kyseessä on huojennus, ei vapautus veroista.

Huojennuksen saamisen edellytyksenä on myös se, että lahjana tai perintönä saadaan vähintään 10 prosentin osuus yhtiöstä. Huojennusta ei saa esimerkiksi silloin, kun lahjana on saatu eri aikaan kuuden ja viiden prosentin osuus yhtiöstä, vaan kymmenen prosentin raja lasketaan erikseen kunkin verotettavan lahjan osalta. (Koponen 2005, s. 258.)

Jotta luovutuksensaaja saisi täyden huojennuksen, tulee hänen suorittaa yritysvarallisuudesta vastiketta yli 50 prosenttia sen käyvästä arvosta. Jos vastikkeen määrä jää alle 50 prosenttia sen käyvästä arvosta, veroa voidaan huojentaa vain osittain. Tällöin maksuun panematta voidaan jättää enintään 850 euroa ylittävä osa yritysvarallisuudesta menevästä verosta. Lahjaveroa voidaan huojentaa vain yritysvarallisuutta vastaavalta osalta, vaikka lahja käsittäisikin muutakin omaisuutta. (Verohallinnon ohje, s. 19)

4.5.1. Luovutuksen kohteena yritys tai sen osa

Perintöverolain 57 §: mukaan yrityksen luovuttamisella tarkoitetaan sekä yrityksen että sen omistamiseen oikeuttavien osakkeiden luovuttamista. Huojentamissäännöstä voidaan täten käyttää vain jos luovutuksen kohteena on osakkeita, jotka omistavat yritykseen kuuluvaa omaisuutta. Yhtiön omistamat osakkeet tai osuudet toisessa yhtiössä, jotka oikeuttavat yrityksen omistamiseen luetaan omistukseksi koska kyseessä oleva välillinen omistus luetaan myös omistukseksi.

Vaikka perintö- ja lahjaverolaissa ei olla erikseen määritelty yrityksen käsitettä, sillä tarkoitetaan lähtökohtaisesti liiketoimintaa harjoittavaa yhtiötä, jonka saamasta tulosta tulee suorittaa elinkeinoverolain mukaista veroa. (Verohallinnon ohje, s. 19)

4.5.2. Yritystoiminnan jatkaminen

Huojennuksen saamisen edellytyksenä on että, lahjansaaja jatkaa yritystoiminnan harjoittamista välittömästi luovutuksen jälkeen. Jatkamisen edellytyksenä on että saatua yritysvarallisuutta on käytetty yritystoiminnassa välittömästi ennen luovutusta. Luovutuksensaaja ei voi aloittaa yritystoimintaa uudelleen, jos yritystoiminta on lopetettu aiemmin kuin luovutus tapahtuu. Huojennussäännöksen soveltamista ei kuitenkaan estä se, jos yritystoiminta on keskeytynyt pakottavasta syystä ennen luovuttamista, kuten esimerkiksi yrittäjän työkyvyttömyys. Ennen yritysvarallisuuden luovutusta yli vuoden ajan keskeytyneenä ollut yritystoiminta katsotaan lopetetuksi.

Yritystoiminnan jatkamisella tarkoitetaan luovutuksen jälkeen henkilökohtaisesti tapahtuvalla osallistumisella tosiasialliseen päätösvallan käyttöön yrityksessä. Vaatimuksen katsotaan täyttyvän ilman erillistä näyttöä, jos luovutuksensaaja toimii yhtiön hallituksen varsinaisena jäsenenä tai toimitusjohtajana. Osakkeiden, joiden panos rajoittuu passiiviseen osakkeenomistukseen yrityksessä, ei katsota täyttävän jatkamisvaatimusta, vaikka luovutuksensaajan osakeomistus olisikin merkitsevä. (Puronen 2005, s. 587)

4.5.3. Huojennuksen laskeminen

Luovutuksensaajan tekemästä pyynnöstä lahjaveroa huojennetaan osittain, jos osakkeista suoritetaan vastiketta, jonka määrä on 50 prosenttia tai vähemmän osakkeiden käyvästä arvosta. Huojennettavaa osaa laskettaessa, lahjana oleville osakkeille määritetään käypä arvo, tämän lisäksi osakkeille määritetään ArvL:n mukaan laskettu vertailuarvo, josta huomioidaan 40 prosenttia. Huojennettavan lahjaveron määrä selvitetään laskemalla kaksi erotusta, joko käyvästä arvosta lasketusta verosta vähennetään vertailuarvosta laskettu vero tai vaihtoehtoisesti käyvästä arvosta lasketusta verosta vähennetään 850€. Se kumpi erotus on pienempi, määrää maksuunpanematta jätettävän veron osan. Osakkeen vertailuarvo

saadaan laskemalla, kun osakeyhtiön yritysvarallisuus arvostetaan määrään, joka vastaa 40 prosenttia Varojen arvostaminen verotuksessa -lain 4 ja 5 §:n mukaisten perusteiden mukaan lasketusta määrästä. Arvostuslain mukainen vertailuarvo saa enimmillään olla 50 prosenttia korkeampi, mitä se oli edellisenä vuonna. Tätä kutsutaan leikkurisäännökseksi, joka korjaa vertailuarvoa, jos yhtiön varallisuusasemassa on tapahtunut kyseessä olevan tilikauden jälkeen olennaisia muutoksia. (Verohallinnon ohje)

Verohallinnon ohjeen mukainen esimerkki helpottaa laskentatavan selvittämistä:

X Oy:ssä tapahtuu sukupolvenvaihdos. Tytär ostaa isältänsä 20 osaketta eli 20 prosenttia yhtiön osakekannasta 50 000 eurolla 1.9.2011 allekirjoitetulla kauppakirjalla. Tytär jatkaa yrityksen liiketoimintaa toimitusjohtajana ja anoo osakkeista maksettavan lahjaveron huojentamista lahjaveroilmoituksessa.

Yhtiön tilikausi on kalenterivuosi. Yhtiössä ei ole edellisen tilinpäätöspäivän ja lahjan saantopäivän välisenä aikana tapahtunut yhtiön varallisuusasemaan tai osakkeiden arvoon vaikuttaneita poikkeuksellisia muutoksia. Sen ansiosta nettovarallisuutta ei tarvitse oikaista vastaamaan lahjan toteuttamisajankohdan varallisuustilannetta. Yhtiön varat sisältää vain yritysvarallisuutta. Yhtiön 31.12.2010 päättyneeltä tilikaudelta vahvistetun taseen perusteella verotuslaskennassa määritetty nettovarallisuus on 1 400 000 euroa (14 000 euroa/osake). Yhtiön edellisen tilikauden (2009) perusteella laskettu vertailuarvo on 11 000 euro/osake (vertailuarvo vuodelle 2010). Yhtiön käypä arvo on 2 000 000 euroa, jolloin yhden osakkeen käypä arvo on 20 000 euroa. Tyttären 50 000 eurolla ostamien osakkeiden käypä arvo on täten 400 000 euroa.

Osakkeen käypä arvo – kauppahinta = lahjan määrä

$$400\,000 - 50\,000 = 350\,000$$

Lahjavero 350 000 eurosta I veroluokan mukaan on

$$23\,810\text{ €} + [(350\,000 - 200\,000) \cdot 16\%] = 47\,810$$

Tyttären maksettavaksi tulevan lahjaveron määrä:

Spv-arvo lasketaan vertailuarvosta, joka perustuu lahjoitushetkeen näiden viimeisimmän päättyneen tilikauden tilinpäätöksen tietoihin. Tässä esimerkissä spv-arvo lasketaan verovuoden 2010 veroilmoituksessa annettujen tietojen perusteella.

Perustuen vuoden 2011 yhtiön nettovarallisuuteen, osakkeitten vertailuarvo on
 $20 \% * 1\,400\,000 = 280\,000$

50 prosentin leikkurisäännöksen perusteella osakkeiden vertailu arvo vuodelle 2011
 $20 \text{ kpl} * 11\,000 * 1,5 = 330\,000$

Osakkeiden vertailuarvo vuodelle 2011 määräytyy yhtiön verovuoden 2010 nettovarallisuuden sijaan leikkurisäännön mukaan, koska nettovarallisuuden perusteella laskettu vertailuarvo olisi yli 50 prosenttia suurempi kuin vuodelle 2010 laskettu vertailuarvo.

Lahjan suhteellinen osuus saannosta	$350\,000 / 400\,000 = 87.5\%$
Lahjan suhteellinen osuus osakkeiden vertailuarvosta	$87.5\% * 330\,000 = 288\,750$
Lahjan suhteellisen osuuden perusteella laskettu vertailuarvo	$40 \% * 288\,750 = 115\,500$
Lahjavero käyvästä arvosta	47 810
Lahjavero ArvL:n vertailuarvosta	12 825

Erotus I (käyvästä arvosta perittävän lahjaveron – spv arvosta perittävä lahjaveron)
 $47\,810 - 12\,825 = 34\,985$ euroa

Erotus II (käyvästä arvosta perittävä lahjaveron – 850 euroa)
 $47\,810 - 850 = 46\,960$

Erotuksista pienempi vähennetään käyvän arvon perusteella määrättävästä verosta
 $47\,810 - 34\,985 = 12\,825$ euroa (vastaa spv-arvosta laskettavan lahjaveron määrä)

Tyttären pitää siis maksaa lahjaveron huojennuksen jälkeen 12 825 €

Jos tytär olisi maksanut yli 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta eli yli 200 000 euroa, olisi lahjavero huojennettu kokonaisuudessaan. Jos tytär olisi maksanut yli $\frac{3}{4}$ osakkeiden käyvästä arvosta eli yli 300 000 euroa, kauppa ei olisi ollut lahjanluonteinen eikä siitä silloin olisi tarvinnut jättää lahjaveroilmoitusta. (Verohallinnon ohje)

4.5.4. Huojennusedun menettäminen

Jos lahjan- tai perinnönsaaja luovuttaa ennen kuin viisi vuotta on kulunut perintö- ja lahjaverotuksen toimittamispäivästä pääosan saamastaan yrityksestä tai sen osasta, maksuunpanematta jätetty vero maksuunpannaan 20 prosentilla korotettuna. Toimittamispäivällä tarkoitetaan päivää, jolloin verovirasto on asian käsitellyt. Pääosalla taas tarkoitetaan, että yritysvarallisuudesta tai osakemäärästä luovutetaan yli puolet. Tämä tarkoittaa, että verotuksessa ei voida puuttua jos kyseessä on alle puolikkaan tai tasan puolikkaan luovutus. (Puronen 2005, s. 601.)

Huojennusta ei panna maksuun, jos yritystoiminta joudutaan lopettaa esimerkiksi konkurssin, pakkohuutokaupan, pakkolunastuksen, osituksen, sairauden, kuoleman, kannattamattomuuden tai muun edellisiin verrattavan syyn takia. (Verohallinnon ohje, s. 22)

4.5.5. Lahjaveron maksuajan pidentäminen

Jos maksettavaa lahjaveroa ei huojenneta kokonaisuudessaan, voidaan maksuunpantavan osan maksuaikaa pidentää. Maksuaikaa myönnetään periaatteessa samoilla edellytyksillä kuin veron huojennuskin on myönnetty. Maksuaikaa pidennetään jos seuraavat edellytykset täyttyvät

- veronalaiseen lahjaan sisältyy yritys tai sen osa
- lahjansaaja jatkaa yritystoimintaa lahjana saamillaan varoilla yrityksessä
- yrityksestä tai sen osasta maksettavan lahjaveron määrä on 1 700 euroa tai enemmän
- verovelvollinen esittää maksuajan pidennystä koskevan pyynnön verovirastolle ennen verotuksen toimittamista.

Maksuajan pidennys toteutuu siten, että verovelvollinen maksaa veron yhtä suurina vuotuisina erinä enintään viiden vuoden aikana. Yksittäisen vuotuisen erän minimimäärä on 850 euroa. Jotta lykkäys olisi enimmäispituinen (5 vuotta) on maksuun pantavan veron oltava vähintään 4 250 euroa. Tämän maksuajan pidentämisen myöntämiseksi verovelvollisen ei tarvitse esittää vakuuksia. Pidennetyltä maksuajalta ei peritä korkoa, joten inflatorisen kehityksen aikana myös veron reaaliarvon tulee laskea. (Lindgren 2001, s. 141)

Ensimmäinen erä on maksettava viimeistään sen kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa lähinnä kuuden kuukauden kuluttua perintö- ja lahjaverotuksen toimittamispäivää seuraavan kuukauden alusta lukien. (Verohallinnon ohje, s. 22)

Säännöksen perusteella huojennus menetetään jos yritys tai pääasiallinen osa siitä luovutetaan ennen kuin viisi vuotta on kulunut ja mikäli pidennetyt maksuajan mukaisesti kannettavia eriä on vielä maksamatta. Tällaisessa tapauksessa verovirasto määrää kaikki maksamatta olevat erät maksettavaksi seuraavan maksuerän kanssa. (Lindgren 2001, s. 142.)

4.6. Varainsiirtoverotus

Osakkeiden vastikkeettomasta luovutuksesta ei suoriteta varainsiirtoveroa laisinkaan. Tällaisen saannon osalta suoritetaan lahjavero. Osittain vastikkeellisesta luovutuksesta on kuitenkin suoritettava varainsiirtovero. Täten lahjaluonteisessa kaupassa suoritettavaksi tulee kauppahinnan ja muun vastikkeen osalta suoritettava varainsiirtovero sekä lahjaksi katsottavalta osalta lahjavero. (Verohallinnon ohje, s. 22)

5 SUKUPOLVENVAIHDOS OMIEN OSAKKEIDEN HANKKIMISELLA JA LUNASTAMISELLA - VEROTUS

Osakeyhtiössä sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa myös siten, että yhtiö hankkii tai lunastaa luopuvan osakkaan osakkeita varoilla, jotka voidaan käyttää voitonjakoon. Yksittäinen osakeyhtiö ei kuitenkaan saa hankkia kaikkia omia osakkeitaan ja julkisessa osakeyhtiössä osakkeiden hankinta ei saa ylittää 5 % kaikkien osakkeiden nimellisarvosta tai äänimäärästä. Yksittäisessä osakeyhtiössä on kuitenkin riittävää jos yhtiön ulkopuolisella taholla on yksi osake. (Lindgren 2001, s. 254)

Osakkeiden lunastaminen tapahtuu osakepääomaa alentamalla. Osakepääoman alentamismäärää vastaavat osakkeet on poistettava osakeluettelosta ja osakekirjat tehtävä kelpaamattomaksi. Omien osakkeiden hankintaa koskevat säännökset sisältyvät Osakeyhtiölain 15. luvun mukaisesti. Osakkeiden lunastaminen ja hankkiminen eroaa toisistaan siten, että hankitut osakkeet voidaan luovuttaa edelleen.

Yhtiön hallussa olevat omat osakkeet eivät tuota yhtiölle äänioikeutta eikä niille makseta osinkoa. Yksityisen osakeyhtiön on luovuttava hankkimistaan osakkeista kolmen vuoden kuluessa saannosta. Kun taas julkisessa yhtiössä osakkeista on luovuttava siltä osin, kun niiden määrä ylittää viiden prosentin osuuden osakkeiden määrästä tai äänimäärästä. Osakepääomaa on alennettava mitätöimällä osakkeet, jos osakkeita ei luovuteta säännöksen määräämässä ajassa. (Verohallinnon ohje 2004, s. 23)

5.1. Luovuttajan verotus omien osakkeiden hankkimisessa tai lunastamisessa

5.1.1. Luovutusvoiton verotus

Osakeyhtiö voi hankkia osakkeitaan osakkailta vastiketta vastaan. Osakkaan saama luovutushinta verotetaan luovutusvoittoa koskevien säännösten mukaisesti. Koska osakkeiden hankkiminen tai lunastaminen osakkaalta on eräs tapa jakaa yhtiön varoja, tulee menettelyä verotusta toimittaessa tutkia myös se, että joudutaanko tilanteeseen soveltamaan peiteltyyn osingon säännöstä. Kun osakeyhtiö hankkii osakkeita osakkaalta, luovutuksensaajana ei ole sukulainen ja täten luovutukseen ei sovelleta verovapaussäännöstä. (Lakari 2012, s. 43)

5.1.2 Peitelty osinko

Jos osakeyhtiö maksaa osakkaalle osakkeista käypää arvoa korkeamman hinnan, verotetaan käyvän arvon ylittävä määrä peiteltyinä osinkona. Peiteltyiksi osingoksi katsotaan myös tilannetta jossa yhtiön varoja on jaettu osakkaille osakkeita lunastamalla tai hankkimalla tavoitteena ollessa että osingosta suoritettava vero vältettäisiin.

Osakeyhtiölain säännökset omien osakkeiden hankkimisesta pyrkivät turvaamaan osakkaiden tasapuolisen kohtelun, kun taas vero-oikeudessa lunastamisen kohdistuminen tasapuolisesti kaikkiin osakkaisiin tulkitaan peiteltyyn osingonjakoon. Lähtökohtana on, että jos osakkeita hankitaan tai lunastetaan kaikilta osakkailta yhtä paljon, muodostuu siitä peiteltyä osinkoa.

Verohallitus ei katso peiteltyä osinkoa syntyvän seuraavissa omien osakkeiden hankinta- tai lunastustilanteissa:

- yritystoiminnan jatkajan omistusosuus kasvaa merkittävästi omien osakkeiden hankkimisen myötä sukupolvenvaihdoksen kohteena olevassa yhtiössä
- luovutuksenantaja menettää hankkimisen myötä enemmistöosakkuutensa ja jäljelle jäävää omistusosuutta ei pidetä merkittävänä (enintään n. 20 %)
- käytetty hankintahinta on enintään osakkeiden käypä arvo ja
- sukupolvenvaihdoksen jälkeiset uudet osakkaat toimivat aktiivisesti yrittäjinä, ja että he tosiasiallisesti käyttävät valtaansa yhtiössä. (Verohallinnon ohje, s. 24)

5.2. Osakeyhtiön verotus omien osakkeiden hankkimisesta ja myymisestä

Yksittäisen yhtiön omat osakkeet eivät sisälly taseen eriin vaan ne ilmoitetaan taseen liitteenä. Täten osakkeet eivät vaikuta nettovarallisuuteen kasvattavasti vaan niistä maksettu kauppahinta pienentää yhtiön nettovarallisuutta hankintahinnan määrällä.

Yksittäisen osakeyhtiön on kolmen vuoden kuluessa luovutettava hankitut osakkeet eteenpäin tai mitätöitävä ne. Osakeyhtiön täytyy myös kirjata osakkeiden myynnistä saatu myyntivoitto ylikurssirahastoon. Yhtiön myydessä omia osakkeitaan kyseessä on kauppa. Verotuksessa kaupan muodossa tehtyä osakkeiden myyntiä ei voida pitää verovapaana pääomasijoituksena, vaikka myynnistä saatava myyntivoitto tuleekin kirjata sidottuun pääomaan.

Yhtiön omien osakkeiden luovutushinnat ovat EVL 5 §:n mukaan yhtiön veronalaista elinkeinotulua. Jos omat osakkeet ovat poikkeuksellisesti yhtiön muun toiminnan tulolähteeseen kuuluvia, sovelletaan osakkeiden luovutukseen tuloverolain luovutusvoittoa tai -tappiota koskevia säännöksiä. Tällöin tappiot ovat vähennyskelpoisia vain omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta tuloverolain

mukaisesti. (Järvenoja 2007, s.292)

5.3. Varainsiirtoverotus

Osakeyhtiön on suoritettava varainsiirtoveroa lunastaessaan tai hankkiessaan omia osakkeita vastiketta vastaan. Veron perusteena on luovutetun omaisuuden käypä arvo luovutushetkellä. Varainsiirtoveroprosentti on 1,6 %. (Verohallinnon ohje 2004, s. 26)

6 MATTI SAARNIO OY:N SUKUPOLVENVAIHDOS

Tässä luvussa tarkastelen Matti Saarnio Oy:n omistussuhteissa tapahtuneita muutoksia sekä vertailen miten eri sukupolvenvaihdosmenetelmät olisi verotettu. Tämän luvun tiedot perustuvat edellä käymiini päälukujen tietoihin sekä laskelmiin. Myös saamani tiedot Juha Saarniolta, hänen kotonaan Jalasjärvellä lokakuussa 2008 ja toukokuussa 2013 tekemiini haastattelujen pohjalta, vaikuttavat tämän luvun rakenteeseen. Haastattelut pitivät sisällään keskustelua Matti Saarnio Oy:n historiasta, nykytilanteesta, vuonna 1987 tapahtuneesta sukupolvenvaihdoksesta ja viimeisimmästä vuonna 2011 tapahtuneesta sukupolvenvaihdoksesta sekä Juha Saarnion tuntemuksista edellä mainituista tapahtumista. Reilun tunnin kestävät haastattelut Juha Saarnion kanssa toteutettiin teemahaastatteluina, joihin olin valmistautunut haastattelurungon kanssa. Nauhoitin haastattelut sanelimeen, jonka avulla sain tarkistaa ja uudelleenkuunnella käymämme keskustelut. Veroasiantuntija Mauri Hautalalle tekemäni haastattelu oli samankaltainen kuin Juha Saarnion kanssa tekemä, eroavina seikkoina olivat paikka ja aika. Hautalan kanssa tekemäni haastattelu tapahtui hänen toimistossaan Seinäjoen veroviraston toimitiloissa elokuussa 2008 ja nauhurina toimi videokamera. Tuon myös omia kokemuksiani ja näkemyksiä tähän opinnäytteeseen, koska olin itse myös osallisena vuonna 2011 tapahtuneen sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun.

Aloitan luvun käsittelemällä case-yritystä yleisellä tasolla, jonka jälkeen perehdyn vuonna 1987 tapahtuneeseen sukupolvenvaihdokseen. Seuraavaksi käsittelen vuonna 2011 tapahtunutta sukupolvenvaihdosta, sen suunnittelua ja toteutusta. Kyseisen sukupolvenvaihdoksen suunnitelma ja toteutus eivät vastanneet täysin toisiaan, joten erittelen syitä miksi näin oli ja miten tämä tilanne olisi voitu välttää.

6.1. Matti Saarnio Oy

Matti Saarnio Oy:n liiketoiminta kuuluu Kesko-yhtymään. Matti Saarnio Oy:n

harjoittama rautakaupan liiketoiminimi on K-Rautia Saarnio, maatalouskaupan K-maatalous Saarnio sekä elintarvikekauppa tunnettiin K-market Saarnio -liiketoiminimellä.

Matti Saarnio Oy:llä on pitkät perinteet takanaan. Kauppaa on tehty jo neljässä sukupolvessa 110 vuoden ajan ja kokemusta on niin elintarvike-, päivittäis-, rauta- sekä maatalouskaupasta. Samuel Sarberg tuli vuonna 1897 Kurikasta Luopajärvelle, siellä kyläkauppaa pitäneen Jaakko Mäkisen kumppaniksi. Neljä vuotta myöhemmin Sarberg osti Mäkiseltä tämän osuuden kaupasta. Myöhemmin sukunimi muutettiin Saarnioksi. Reiluun sataan kauppavuoteen kuuluu monia vaiheita, niistä merkittävimpiä on varmasti ollut Suomen itsenäistyminen ruhtinaskunnasta, liittyminen Euroopan unioniin, kaksi maailmansotaa sekä nousu- että laskukaudet. Kauppa on elänyt siinä mukana.

Kauppaa on tehty neljässä sukupolvessa ja jokainen polvi on elänyt oman aikansa ehdoilla. Ensimmäinen sukupolvi kehitti ja laajensi kyläkauppaansa suuruhtinaskunnassa ja itsenäistymisen alkuvuosina. Toinen sukupolvi kohtasi 1930-luvun lamavuodet, lyhyet kasvun vuodet ja sota-ajan vaikeudet. Kolmas sukupolvi teki työtään voimakkaan kasvun vuosikymmeninä, laajentaen ja kehittären kyläkauppaa, sekä muuttaen sen laaja-alaiseksi pitäjäkaupaksi. Neljännen sukupolven kauppiasvuosiin mahtuu ennennäkemätöntä kasvua, mutta toisaalta myös syöksy syvään lamaan.

Nykyisten, neljännen sukupolven kauppiaiden, Juha ja Sami Saarnion viimeisin haaste oli omistusosuuden muutos osakeyhtiössä. Vaihtoehtoina olivat sukupolvenvaihdos, jossa Juha Saarnion tytär Maria Saarnio olisi luovutuksensaaja tai Juha Saarnion veli ja yhtiökumppani Sami Saarnio ostaisi kyseessä olevat osakkeet. Vuonna 2010, ennen viimeisintä sukupolvenvaihdosta osakeyhtiössä oli kaksi osakasta; Juha Saarnio, joka omisti 300 osaketta 500:sta eli 60 prosenttia yhtiön osakkeista ja Sami Saarnio, joka omisti 200 osaketta eli 40 prosenttia yhtiön osakkeista. Tänä päivänä yritystä johtaa Sami Saarnio 100 prosentin osakkeiden

omistusosuudellaan ja Matti Saarnio Oy:n liiketoimintaa harjoitetaan rauta- ja maatalouskauppana.

6.2. Sukupolvenvaihdos vuonna 1987

Aprillinpäivänä 1.4.1987 yrityksessä tapahtui yksi sukupolvenvaihdos. Silloin kauppa siirtyi veljeksille Sami ja Juha Saarniolle. Juha Saarnio otti vastatakseen päivittäis- ja elintarvikekaupasta sekä yleisjohdosta, Sami Saarnion ottaessa vastuulleen rauta- ja maatalouskaupan. Yrityksen yhtiömuoto oli tuolloin kommandiittiyhtiö, jossa Juha toimi äänettömänä yhtiömiehenä. Myöhemmin Juha ja Sami Saarnion vaikutusaikana kommandiittiyhtiö muutettiin osakeyhtiöksi.

Sukupolvenvaihdokseen ryhdyttiin Juha ja Sami Saarnion edeltäjän, heidän isänsä Matti Saarnion päätöksestä luovuttaa yritys pojilleen. Syynä sukupolvenvaihdokseen olivat tulevat suuret muutokset. 58-vuotiaalla Matti Saarniolla ei ollut enää kykyä omaksua uusia ajatuksia ja toimintamalleja. Aika oli kypsä hänelle luopua vetovastuusta ja antaa pojilleen mahdollisuuden yrittäjäksi lähtemiseen. Juha Saarniolle oli selvä asia, että hän haluaa jatkaa isänsä yritystoimintaa yrittäjänä, olihan hän jo ollut yhtiön palveluksessa seitsemän vuotta. Sukupolvenvaihdosta alettiin suunnitella noin vuosi ennen itse toteuttamista. Kaksi eri tahoja, Keskon tilipalvelu ja Tilitoimistoyrittäjä Tapio Hannus, kehittivät omat suunnitelmansa ja ehdotuksensa sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta. Keskon ehdotus hylättiin ja noudatettavaksi tuli Hannuksen tekemä menetelmä sukupolvenvaihdoksesta ja uudesta yhtiöjärjestyksestä. Sukupolvenvaihdos toteutettiin lahjoituksena. Hannuksela löysi silloisesta lainsäädännöstä pykälän, jonka mukaan sukupolvenvaihdos pystyttiin toteuttamaan edullisesti ja tehokkaasti.

Matti Saarnio teki osaltaan sukupolvenvaihdoksen pohjatyötä keventämällä tasetta, ennen sen toteutusta, ottamalla yrityksestä ulos omaa pääomaa osakkeitten muodossa. Tällöin taseeseen jäi periaatteessa vain kiinteistöt ja velat, joten

lahjoituksen arvo oli hyvin pieni. Silloisen verolainsäädännön mukaan Matti Saarnion antaman lahjoituksen arvosta määräytyi minimaalinen vero lahjansaajille huojennusten ansiosta. Juha Saarnio totesikin tuskin maksaneensa veroja mitään, kun otti yrityksen koon huomioon

Taustalla oleva kauppakorkeakoulututkinto edesauttoi Juhaa valmistautumaan sukupolvenvaihdokseen ja sen myötä tuleviin työtehtäviin. Sen lisäksi hän osallistui Keskon kauppiasvalmennukseen ja perehtyi muun muassa henkilöstöhallintaan ja rahoitukseen. Juha kerkesi siis työskennellä yrityksessä jo seitsemän vuotta ennen vaihdosta, joten hänelle ehti jo niinä vuosina kertymään laaja tietotaito yrityksen kulttuurista, toimintatavoista, rahoituksesta ja henkilöstöhallinnasta.

Suurimpina haasteina sukupolvenvaihdoksen toteutumisen jälkeen Juha piti kokonaisuuden hallintaa. Vaikka Juhalla oli tietotaitoa jo valmiiksi, hänet yllätti muun muassa yrittäjän tehtävien monipuolisuus. Ratkaisuja piti tehdä milloin mistäkin; kuljetuksista, rahoituksesta, henkilöstön palkkaamisesta ja niin edelleen. Uusina asioina tulivat muun muassa verotukselliset asiat, tilastojen teko, kyselyt ja oman tilinpäätöksen luku. Vahvuutenaan Juha pitää hyvää niin sanottua matikkapäätä ja myöntääkin että henkilöstöön liittyviä ratkaisuja lukuun ottamatta monet päätökset on tehty numerojen perusteella. Tänäkin päivänä Juha kokee uusia asioita, niistä mieleen tulee ensin se, että kaikki pitää olla nykyään kirjallisena pelastussuunnitelmasta uhkien analysoimiseen. Yksi monista haasteista on ollut siirtyä suorittamistyöstä johtamistyöhön. Johtamisen taito ja nimenomaan ihmisten johtaminen tuottavat haasteita, olisi saatava henkilöstö tekemään oikeita asioita oikeaan aikaan ja vielä hymyssä suin.

Juhan mielestä toteutunut sukupolvenvaihdos onnistui moitteettomasti, Juhan sanoja lainaten ”Aivan kuin oppikirjojen mukaisesti.” Lahjoituksesta maksettava vero oli jatkajille edullinen, yritystoiminta jatkui entisellä mallillaan ja Juhan oli helppo omaksua uusi asemansa ja sen edellyttämät työtehtävät yrityksessä. Yrittäjän työ ei kuitenkaan ole helppoa, toteaa Juha. Onnistuneiden päätösten lisäksi tehdään myös

epäonnistuneita ratkaisuja ja osan asioista oppii vain kantapään kautta. Juha painottaa, että sellaista yrittäjää ei ole, joka ei tee virheitä mutta menestyvä ottaa niistä opikseen varhaisessa vaiheessa. Juhan kauppiasuran alkupuolella yritys olikin konkurssin partaalla, kun vakuudet romahtivat ja velkapääoma nousi yhdessä yössä moninkertaiseksi. Keskolla oli tuolloin saatavia Matti Saarnio Oy:stä 1 miljoonan markan edestä. Konkurssin välttämiseksi laadittiin tervehdyttämissuunnitelma, jonka avulla yritys nousikin sitten hyvin menestyväksi.

6.3. Sukupolvenvaihdos vuonna 2011

Kiinteistö, jossa Juha Saarnio harjoitti elintarvikekauppaa, rakennettiin vuonna 1974 ja sitä laajennettiin vuonna 1984. Vuonna 2010 rakennus oli jo vanhentunut ja tarvitsi laaja-alaista remonttia. Saarnio kävi neuvotteluja Keskon kanssa mahdollisesta remontista ja kaupan uudelleenjärjestämisestä. Juha Saarnio yritti saada Keskoa lähtemään yhteisprojektiin, jossa tuolloinen K-market kokoluokkaan kuuluva kauppa muutettaisiin yhtä kokoa isompaan, K-supermarket ketjuun. Neuvottelujen edetessä kävi ilmi Keskon halukkuudesta investoida Jalasjärveen, mutta vanhan K-market kiinteistön remontoinnin sijasta, Kesko oli halukas rakentamaan uuden kauppakiinteistön uuteen sijaintiin Jalasjärvellä, valtatie 3:n varteen. Jalasjärven kokoisessa reilun 8000 ihmisen maalaiskunnassa ei kahden K-elintarvikekaupan pitäminen ole kannattavaa, kun kylässä on muutenkin kaksi muuta isoa ruokamarkettia. Eli Keskon investointi johtaisi Juha Saarnion kiinteistössä tapahtuvan K-market elintarvikekaupan loppumiseen. Kesko tarjosi Juha Saarniolle mahdollisuuden lähteä kauppiaksi uuteen kauppaan, mutta Saarnio kieltäytyi siitä terveydellisistä syistä.

Nuoruudessaan Juha Saarnio ajoi rajun moottoripyöräonnettomuuden, joka vaikeutti hänen kävelemistään. Koko kauppiasuransa ajan Saarnio on kärsinyt onnettomuuden aiheuttamasta kivuista ja säryistä, mutta vasta 32-vuoden kauppiasuran jälkeen kivut alkoivat äityä niin pahaksi, että ne tosissaan alkoivat häiritä työntekoa. Lääkärit, jotka

olivat hoitaneet Saarniota, alkoivat myös vihjata, että hänen olisi aika siirtyä sairaseläkkeelle. Lääkäreiden mielipiteet mielessään Juha Saarnio kieltäytyi Keskon tarjoamasta kauppapaikasta. Uuden kaupan avaaminen vaatisi suuren määrän työtä, niin henkisesti kuin fyysisestikin ja fyysisesti uuden kaupan avaaminen olisi ollut liian rankka.

Elintarvike- ja päivittäistavarakauppias Juha Saarnion rintaperillinen Maria Saarnio, on työskennellyt Matti Saarnio Oy:ssä elintarvikepuolella. Maria Saarnio oli kiinnostunut jatkamaan isänsä yritystä elintarvikekauppiaina hänen siirtyessä eläkkeelle. Maria Saarnion ollessa luovutuksensaajana voidaan yritystoiminnan siirtäminen toteuttaa siten, että sukupolvenvaihdossiirtoon sovelletaan verolainsäädännön erityiset huojennukset. Vaihtoehtoisesta, yritystoiminnan siirto voitiin toteuttaa siten, että Juha Saarnio myy osakkeensa yhtiökumppanilleen, veljelleen Sami Saarniolle, joka on Matti Saarnio Oy:ssä rauta- ja maatalouskauppiaina. Vaikka veljesten välinen osakekauppa ei suoranaisesti ole sukupolvenvaihdos, koska luovutettava omaisuus ei siirry sukupolvelta toiselle, voidaan perhepiirissä tapahtuvaan yritystoiminnan siirtoon soveltaa verolainsäädännön määrittelemiä sukupolvenvaihdoksen verotusmenetelmiä ja niihin kuuluvia huojennuksia.

6.3.1. Sukupolvenvaihdos – luovutuksensaajana Maria Saarnio

Sukupolvenvaihdos suunniteltiin alustavasti toteutettavan Juha Saarnion ja hänen tyttären Maria Saarnion välisenä vaihdoksena. Jos Maria Saarnio olisi jatkanut isänsä yritystä, olisi sukupolvenvaihdos toteutettu joko osakemyyntinä tai alihintaisena luovutuksena. Lahjana suoritettu sukupolvenvaihdos ei ollut mahdollinen, koska tulevaisuutensa turvaamiseksi Juha Saarnio halusi saada vastiketta luovuttamistaan osakkeista. Saarnio halusi luopua koko osakeomistuksestaan yritykseen eikä hän halunnut pidättää minkäänlaisia oikeuksia osakkeisiin.

Keskon päätös rakentaa uusi liikekiinteistä Jalasjärvelle vaikutti Maria Saarnion mahdollisuuksiin jatkaa päivittäistavarakauppaa sukupolvenvaihdoksella. Maria Saarniolla ei ollut mahdollista lähteä uuteen kiinteistöön K-supermarket kauppiaksi, Keskon määrittelemien säännösten vuoksi. Vaikka Juha Saarnio olisikin ottanut Keskon tarjoaman kauppapaikan vastaan, ei K-supermarket kokoluokan kaupan omistajanvaihdosta ole mahdollista suorittaa sukupolvenvaihdoksena. Pienemmissä yksiköissä, kuten K-Market ja K-Extra kaupoissa sukupolvenvaihdos on mahdollista, mutta niitä isoimmista yksiköistä Kesko valitsee itse kauppiaat. Valinnan perusteena on useimmiten edeltävä kauppiuus ja näyttö menestyksestä pienemmässä yksikössä. Maria Saarnio ei ollut toiminut Matti Saarnio Oy:ssä johdollisissa tehtävissä, joten vaikka häneltä työkokemusta löytyi, ei se ollut tarpeeksi laaja-alaista kauppiaksi ryhtymiseen. Maria Saarnio kävi Keskon järjestämässä testissä kauppiaksi soveltumiseen. Testin perusteella hänen todettiin tarvitsevan kokemuksen lisäksi lisäkoulutusta esimiesvalmennuksen sekä kauppiasharjoittelun merkeissä.

Vaikka elintarvikekauppa loppuikin Matti Saarnio Oy:ssä, harjoittaa yritys sen lisäksi rauta- ja maatalouskauppaa. Maria Saarnio on työskennellyt koko työhistoriansa elintarvikekaupassa eikä hänellä ollut valmiuksia lähteä rauta- ja maatalouskauppiaksi Juha Saarnion veljen Sami Saarnion rinnalle. Sami Saarniolla on myös etuosto-oikeus Juha Saarnion luovuttamiin osakkeisiin, joka käy ilmi Matti Saarnio Oy:n yhtiöjärjestyksestä. Tämä tarkoittaa sitä, että Sami voi ostaa osakkeet ennen kuin Juha voi myydä tai lahjoittaa ne tyttärelleen. Ennen kuin sukupolvenvaihdosta aletaan suunnitella, on hyvä huomioida osakeyhtiön yhtiöjärjestys, jossa mainitaan osakkeiden lunastusoikeudesta.

Edellä mainituista syistä johtuen sukupolvenvaihdosta ei voitu toteuttaa siten että Juha Saarnion tytär, Maria Saarnio olisi ollut luovutuksensaajana. Tästä huolimatta tarkastelen luvussa 6.4. sukupolvenvaihdoksen eri verotuskäytäntöjä, jos se olisi toteutettu isän ja tyttären välillä.

6.3.2. Sukupolvenvaihdos – luovutuksensaajana Sami Saarnio

Elintarvikepuolen poisjäämispäätöksen jälkeen, sekä Maria Saarnion toteaminen eikelpoiseksi jatkajaksi yrityksessä, ratkaistavaksi tuli, että miten vallanjako jaetaan jäljelle jäävässä rauta- ja maatalouskaupassa. Yhteiskauppiuus ei ollut alun perinkään vaihtoehto, osaksi siksi että kaksi voimakasta persoonaa ja erilaista johtotyylin omistavaa veljestä eivät nähneet että voisivat toimia rintarinnan kauppiaina, toiseksi ei olisi ollut taloudellisesti kannattavaa kahden kauppiaan toimivan yhdessä maatalous- ja rautakauppiaina. Vaihtoehdoksi jäi, että joko Sami tai Juha Saarnio jää pois yrityksestä. Juha Saarnion terveydentila ei antanut hänelle mahdollisuutta jatkaa, joten päädyttiin että Sami Saarnio ottaa vetovastuun ja ostaa Juha Saarnion osuuden yrityksestä.

Seuraava toimenpide oli taseen tarkastaminen ja muun muassa kiinteistön arvo käytiin tarkastamassa kiinteistövälittäjän toimesta. Kun osakkeiden käypä arvo saatiin määriteltä, alettiin käydä neuvotteluja Juha Saarnion omistamien 300 osakkeen myyntihinnasta. Kauppahinnan määrittämiseen sukupolvenvaihdostilanteeseen vaikutti siihen sovellettava huojennus ja myyjän luovutusvoittoverovapaus sekä Juha Saarnion tulevaisuuden taloudellinen turvaaminen. Neuvottelujen edistyminen ei Juha Saarnion mielestä edennyt niin nopeasti kuin hän olisi toivonut. Juha Saarnio totesi että kuten yleensä, niin tässäkin tapauksessa ostajan ja myyjän näkemys kaupankohteen hinnasta ei aluksi kohdannut. Ostaja tunsu maksavansa liikaa osakkeista, kun myyjä taas halusi enemmän vastinetta kaupan kohteena oleville osakkeilleen. Ennen kauppakirjojen allekirjoitusta pyydettiin Verohallinnolta ennakkoratkaisu, jotta saatiin tietää miten verottaja suhtautuu arvostukseen ja minkälaiset veroseuraamukset kaupasta todellisuudessa tulee. Pitkällisten ja ajoittain hankalien neuvottelujen päätteeksi veljekset kuitenkin pääsivät sopimukseen, myös Verohallinnon antaman ennakkoratkaisun voimassaoloajan umpeutumisen lähestyminen joudutti neuvotteluita. Seuraavassa luvussa käyn läpi tarkemmin tapahtunutta osakemyyntiä ja sen verotusta.

6.4. Sukupolvenvaihdos 2011 – verotus

Kauppias Juha Saarnio ei halua opinnäytteen julkisuuden takia, että sukupolvenvaihdosmenetelmien veroseuraamuksia laskiessani käytän yrityksen todellisia numeerisia arvoja. Seuraavissa laskelmissa käyttämäni luvut eivät siis perustu Matti Saarnio Oy:n todellisiin lukuihin. Matti Saarnio Oy:n nettovarallisuus on 4 500 000 euroa. Juha Saarnion 300 osaketta oikeuttavat hänet 60 prosentin omistusosuuteen yrityksestä. Saarnion osakkeiden käypä arvo on 2 700 000 euroa. Saarnion osakkeiden vertailuarvo ArvL:n 40 prosentin mukaan on 2 118 000 euroa.

6.4.1. Sukupolvenvaihdos osakekauppana

Puhtaana kauppana sukupolvenvaihdos olisi ollut epärealistinen, koska Juhan omistamien osakkeiden arvo (2,7 miljoonaa euroa) on euromääräisesti korkea. Maria Saarnion varallisuus eivätkä rahoitusmahdollisuudet olisi pystynyt kattamaan osakkeiden todellista käypää arvoa.

Luovuttajan verotus

Juha Saarnio myy osakkeita, jotka hän on omistanut 27 vuotta ja ne oikeuttavat 60 %:n omistusosuuteen yhtiöstä eli reilusti yli luovutusvoiton verovapauden edellyttämän 10 %:n ja 10 vuoden omistusaajan rajan. Luovutuksen saajana on Juhan rintaperillinen. Kaikki luovutusvoiton verovapauden edellytykset, joten osakkeiden myynti on Juhalle täysin verovapaa.

Jos jokin edellä mainituista luovutusvoiton verovapauden edellyttämistä säännöksi ei toteutuisi esimerkiksi jos Saarnio myisi osakkeensa veljentyttärelle, Juha Saarnio joutuisi maksamaan luovutusvoitostaan pääomavero 28 prosentin verokannan mukaan. Koska Saarnio on omistanut osakkeet 27 vuotta, voidaan hankintamenona

käyttää 40 prosentin hankintameno-olettamaa. Saarnion luovutusvoitto verotettaisiin seuraavasti.

Osakkeiden myyntihinta	2 700 000
<u>- Hankintameno-olettama 40 %</u>	<u>1 080 000</u>
Luovutusvoitto	1 620 000
<u>* 28 % pääomakorkokanta</u>	<u> </u>
Pääomaverot luovutusvoitosta	453 600

Luovutuksensaajan verotus

Ostaessaan osakkeet, Maria Saarniolle ei tule muuta suoritettavaksi kuin kauppahinta ja varainsiirtovero, joka on 1,6 % osakkeiden kauppahinnasta. Marian tulee suorittaa varainsiirtovero kahden kuukauden kuluttua kauppakirjan allekirjoittamisesta.

Luovutusvoiton sukupolvenhuojennus menetetään, jos luovutuksensaaja myy sukupolvenvaihdoskaupalla hankkimiansa osakkeita kaupantekoa seuraavan viiden vuoden aikana. Jatkoluovutuksesta saatavaa luovutusvoittoa laskettaessa hankintamenosta vähennetään se veronalainen osa, josta myyjän ei ole tarvinnut huojennuksen vuoksi maksaa veroa. Huojennusta ei menetetä jos osakkeet lahjoitetaan eteenpäin.

6.4.2. Sukupolvenvaihdos lahjanluonteisena luovutuksena (alle ½ osakkeiden käyvästä arvosta

Sukupolvenvaihdos ei olisi voitu toteuttaa myöskään lahjoituksena, koska luovutuksen antaja haluaa saada vastiketta osakkeistaan. Juha Saarnio on kuitenkin valmis myymään osakkeet käypää arvoa alemmalla hinnalla, joten kyseessä on silloin lahjanluonteinen kauppa.

Alihintaisena luovutuksena (alle $\frac{1}{2}$ osakkeiden käyvästä hinnasta) sukupolvenvaihdosmenetelmä olisi verotettu seuraavasti. Oletetaan että Juha Saarnion osakkeiden käypä arvo on 2,7 miljoonaa euroa, mutta kauppahinnaksi hän kuitenkin määrää 1 miljoonaa euroa. Lahjan suhteellinen osuus osakkeiden käyvästä arvosta on 63 prosenttia. Sukupolvenvaihdostilanteessa, jos kauppahinta on yli puolet käyvästä arvosta, alennusta ei veroteta ostajan myyjältä saamana lahjana. Koska kauppahinta ei ylitä $\frac{1}{2}$ luovutuksen kohteen käyvästä arvosta, katsotaan käyvän hinnan ja kauppahinnan erotus ($2\,700\,000 - 1\,000\,000 = 1\,700\,000$ €) lahjaksi. Lahjaveron määrä 1. veroluokan mukaan on 263 810 euroa. Osakkeiden arvostamislain mukainen vertailuarvo on 2 118 000 euroa.

Luovutuksensaajan ei kuitenkaan tarvitse maksaa lahjaveroa kokonaisuudessaan, vaan sukupolvenvaihdostilanteessa Perintö- ja lahjaverolain 55 §: mukaan eriteltyjen säännösten toteutuessa lahjaveroa voidaan huojentaa osittain. Huojennus lasketaan seuraavasti

a) osakkeiden käypä arvo	2 700 000
b) kauppahinta	1 000 000
c) lahjanarvo	1 700 000
d) lahjan suhteellinen osuus käyvästä arvosta	63 %
e) osakkeiden arvo ArvL:n mukaan	2 118 000
f) 40 prosenttia osakkeiden ArvL:n mukaisesta arvosta (kohta e)	847 200
g) 63 prosenttia edellä kohdassa f) mainitusta arvosta	533 736
h) vero lahjasta (kohta c)	263 810
i) vero ArvL:n mukaan lasketusta lahjan arvosta (kohta g)	77 208
j) erotus I $263\,810 - 77\,208$	186 602
k) erotus II $263\,810 - 850$	262 960

pienempi erotus jätetään maksuunpanematta (186 602). Maksuunpantavan veron määräksi saadaan siten $263\,810 - 197\,408 = 77\,208$ euroa.

Käyvästä arvosta määrätystä lahjaverosta pannaan maksuun lahjan vertailuarvosta lasketun veron määrä eli 77 208 euroa. Jos Maria suorittaisi kauppahintana enemmän kuin 1 400 000 euroa toisin sanoen yli 50 % käyvästä arvosta, olisi lahjavero huojennettu kokonaisuudessaan. Mikäli kauppahinta olisi yli 2 025 000 euroa toisin sanoen enemmän kuin $\frac{3}{4}$ käyvästä arvosta, ei luovutus olisi lahjanluonteinen eikä lahjaveroilmoitusta tarvitse silloin antaa.

Jos lahjan- tai perinnönsaaja luovuttaa ennen kuin viisi vuotta on kulunut perintö- ja lahjaverotuksen toimituspäivästä pääosan saamastaan yrityksestä tai sen osasta, maksuunpanematta jätetty vero maksuunpannaan 20 prosentilla korotettuna.

6.4.3. Sukupolvenvaihdos lahjanluonteisena luovutuksena (yli $\frac{1}{2}$ osakkeiden käyvän arvon) –toteutunut

Juha Saarnion myymien osakkeiden lopulliseen myyntihintaan vaikuttivat pääsääntöisesti kaksi verotuksellista säännöstä. Vaikka yrityksessä ei suoranaisesti tapahtunut sukupolvenvaihdosta, voitiin kyseiseen yrityksen omistajuussuhteissa muuttuneeseen tilanteeseen soveltaa sukupolvenvaihdoshuojennuksia. Ensimmäinen niistä oli myyjän sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapaus-säännös. Myyjän luovutusvoiton verovapauden edellytykset toteutuivat tässä kaupassa eli Juha Saarnion veli Sami Saarnio oli kaupan käynnin toinen osapuoli. Veljeys on Tuloverolain 48 § mukaan riittävän läheinen sukulaisuussuhde verovapauden saamiseksi. Verovapauden edellyttämän myyjän omistusaikaa koskeva vaatimus on 10 vuotta. Juha Saarniolla oli omistanut osakkeet yli 25 vuotta, joten myös omistusaikaa koskeva vaatimus täyttyi. Kolmas edellytys verovapaudelle on että

osakkeiden on oikeutettava vähintään 10 prosentin omistusosuuteen luovutuksen kohteena olevassa yrityksessä. Juha Saarnion 300 osaketta oikeuttivat 60 prosentin omistusosuuteen, eli myös omistusosuutta koskeva vaatimus täyttyi. Kuten edellä on eritelty, kaikki kolme luovutusvoiton verovapauden edellytystä toteutui, eikä Juha Saarniolle aiheutunut veroseuraamuksia kaupasta. Jos jokin edellytyksistä ei olisi toteutunut, olisi myyntivoitto verotettu verovelvollisen pääomatulona.

Toinen sukupolvenvaihdoshuojennus-säännös, joka vaikutti osakkeiden myyntihinnan muodostumiseen, oli Perintö- ja lahjaverolain 55 §:n huojennussäännös. Sen mukaan, jos veronalainen lahja on yritys tai vähintään 10 prosentin osuus yrityksestä, luovutuksensaaja jatkaa lahjana saamillaan varoilla yritystoiminnan harjoittamista, luovutuksensaaja maksaa kaupan kohteen käyvästä arvosta yli puolet ja verovelvollinen on esittänyt pyynnön huojennuksesta ennen veron toimittamista, jätetään lahjavero kokonaisuudessaan maksamatta. Kaikki sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellyttämää säännöstä toteutui Juha ja Sami Saarnion tekemässä kaupassa, joten myöskään Sami Saarniolle ei aiheutunut lahjaveroseuraamuksia tehdystä kaupasta. Ainoa suorite oli kauppahinnan maksaminen sekä varainsiirtovero.

6.5. Sukupolvenvaihdossuunnitelman puutteet

Vuonna 2011 tapahtunutta sukupolvenvaihdosta suunniteltiin alun perin toteutettavaksi Juha Saarnion ja hänen tyttärensä Maria Saarnion välillä. Suunnitellun sukupolvenvaihdoksen sijasta omistus siirtyi tyttären sijasta Juha Saarnion veljelle Sami Saarniolle.

Onnistuneen sukupolvenvaihdoksen lähtökohtana on kattavan ja perusteellisen suunnitelman laatiminen. Suunnitteluvaihe kestää yleensä 3-5 vuotta. Veroasiantuntija Hautala painottaa että yrityksen sukupolvenvaihdoksen suunnittelun alkamisajankohta riippuu yhtiön varallisuudesta, mutta joka tapauksessa se on pitkä

prosessi ja parhaiten se pystytään toteuttamaan jos sen suunnittelu aloitetaan hyvissä ajoin ennen sukupolvenvaihdoksen toteutumista. Sukupolvenvaihdosta Juha ja Maria Saarnion välillä ei suunniteltu kunnolla eikä siihen sitouduttu tarpeeksi. Sukupolvenvaihdos oli lähinnä ajatusasteella ja tavoitteena, mutta konkreettista suunnitelmaa sen toteuttamiseksi ei laadittu.

Maria Saarnion valmius lähteä kauppiaksi sukupolvenvaihdostilanteessa olisi ollut puutteellinen. Jos sukupolvenvaihdosta olisi lähdetty suunnittelemaan hyvissä ajoin, olisi suunnitelmaan voinut sisällyttää Maria Saarnion kokemuksen kartoittaminen johdollisissa ja hallinnollisissa tehtävissä sekä muissa kauppiaan työtehtävissä. 5 vuotta ennen toteutunutta sukupolvenvaihdosta aloitettu suunnittelu olisi mahdollistanut myös Maria Saarnion kouluttautumisen Keskon esimies- ja kauppiasvalmennuksissa.

Maria Saarnion tekemien työvuosien määrä sukupolvenvaihdostilanteessa ei ollut myöskään korkea johtuen siihen että hänen varallisuustasonsa oli suhteellisen matala. Jos sukupolvenvaihdostilannetta olisi lähdetty suunnittelemaan ajoissa, olisi se mahdollistanut sukupolvenvaihdosmenetelmien kattavaan vertailuun ja tutkimiseen. Yrityslinjan veroasiantuntija Mauri Hautalan mukaan kyseisessä tilanteessa, kun sukupolvenvaihdosmenetelmä on vielä avoin, voi sukupolvenvaihdostilanteesta laatia yhden tai useamman eri toteutustavan. Eri suunnitellut toteutustavat sukupolvenvaihdoksesta kannattaa lähettää Verohallintoon ja pyytää sieltä ennakkoratkaisu. Verottaja ei niinkään voi selvittää mikä menetelmistä olisi kyseessä olevalle yritykselle edullisin, mutta virasto voi laskea suunnitelmien perusteella, että miten ne verotettaisiin. Ennakkotiedon perusteella voidaan sitten valita paras menetelmä sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen. Eri erityisen tärkeäksi ennakkotiedon pyytäminen nousee suuremmille yrityksille, joissa pyörii suuret euromäärät.

On myös huomioitava yhtiöjärjestykseen merkitty osakkeiden etuosto-oikeus. Matti Saarnio Oy:n yhtiöjärjestyksessä on maininta osakkaiden etuosto-oikeudesta. Eli

vaikka Juha Saarnio olisi ollut halukas myymään tai lahjoittamaan osakkeensa tyttärelleen, olisi se ollut mahdollista vain jos Sami Saarnio ei olisi ollut kiinnostunut ostamaan osakkeita Juha Saarniolta.

Edellä mainittujen syiden lisäksi, sukupolvenvaihdoksen toteuttamatta jättämiseen vaikutti sukupolvenvaihdoksen osapuolista riippumattomat seikat. Keskon päätös rakentaa Jalasjärvelle uusi ruokakauppa johti siihen että sukupolvenvaihdosta ei ole mahdollista toteuttaa. Uuden kaupan rakentamisen vaikutuksista sukupolvenvaihdokseen olen eritellyt tarkemmin edellä luvussa 6.3.

6.6. Luovutuksenantajan kokemukset sukupolvenvaihdoksesta

Juha Saarniota haastatellessani vuonna 2008, sukupolvenvaihdoksen silloin ollessa vain ajatusasteella, oli hänen tarkoitus jäädä eläkkeelle 5-10 vuoden kuluttua. Tuolloin Saarnio ei osannut eritellä mitään erityisiä toivomuksia yrityksen tulevaisuuden suhteen. Hänestä olisi ollut toki mukavaa jos tytär, ainut rintaperillinen, jatkaisi yritystoimintaa mutta vain siinä tapauksessa että tyttärellä on todellista halua lähteä yrittäjäksi. Yrityksen pitäminen suvun hallussa ei kuitenkaan ollut mikään pakottava tarve Juhalle. Juhan eläkkeelle jäämisen jälkeen yrityksen liiketoiminta kuitenkin jatkuu maatalous- ja rautakauppana Juhan veljen Sami Saarnion johdolla, jolla on vielä monia yrittäjävuosia edessä. Saarnio totesi myös vuonna 2008 että tuleva sukupolvenvaihdos tai elämäntyöstä luopuminen ei aiheuta Saarniolle erityisiä haikeuden tunteita, vaan toteaa että tapahtuipa sukupolvenvaihdos tai ei niin hän varmasti tuntee yrittäjänä antaneensa kaikkensa mitä on ollut annettavana ja jää mielellään nauttimaan eläkepäivistä. Tänäkin päivänä Juha Saarnio vastaa kysymykseen tuntemuksista tapahtuneesta omistussuhteiden muuttumisesta melkein identtisin sanoin. Hän ei koe olevansa pettynyt vaikka tytär ei jatkanutkaan yrityksessä, eikä tunne sen alentavan oman panoksensa arvoa yrittäjänä.

Kauppiasuran päättymisen, sairaseläkkeelle siirtymisen ja työelämästä jättäytymisen

Juha kokee eräänlaisena luopumisprosessina, jonka varrella hän on tuntenut niin haikeutta, surua kuin ilon tunteitakin. Haikeutta ja surua ovat erityisesti tuoneet se, että työkavereiden sekä asiakkaiden kanssa päivittäinen kanssakäyminen on loppunut. Saarnio naurahtaa että vaikka hän on jäänyt kauppiaan päivätyöstään eläkkeelle, tekee hän usein vielä öisin unien muodossa kauppaa. Itse työtä Juha Saarnio ei ole niinkään kaivannut, koska kauppiaasuran loppumetreillä työ alkoi vaikuttaa fyysiseen hyvinvointiin negatiivisesti. Juha Saarnio toteaa että tänä päivänä kauppiaan panos yrityksessä nousee entistä merkittävämmäksi, kun toimintoja tehostetaan ja kaupan henkilökunnan lukumäärä yritetään pitää mahdollisimman pienenä. Kauppias tai kauppiaspari itse joutuu entistä enemmän tekemään työtä sen eteen että yritys menestyy. Näin jälkikäteen Saarnio tuntee tehneensä oikean ratkaisun kieltäytyessään Keskon tarjoamasta uudesta kauppapaikasta. Nykyinen terveydentila ei salli raskaan fyysisen työn tekemistä.

Henkilökunnalle elintarvikekaupan liiketoiminnan loppumisesta ilmoitettiin noin vuotta ennen lopettamisajankohtaa. Juha Saarnio irtisanoi koko henkilökuntansa. Ongelman muodosti se, että koska Matti Saarnio Oy harjoittaa elintarvikekaupan lisäksi rauta- ja maatalouskauppaa, olisi rauta- ja maatalouskauppias Sami Saarnion pitänyt rekrytointitilanteessa tarjota työpaikkaa ensisijaisesti Juha Saarnion irtisanomille työntekijöille. Tämän seikan huomiotta jättäminen aiheutti Matti Saarnio Oy:n maksamaan korvausta muutamalle irtisanotulle henkilölle.

6.4.3. Yhteenveto

Alkuperäinen sukupolvenvaihdossuunnitelma Matti Saarnio Oy:ssä vuonna 2011 tapahtuneeseen vaihdokseen kaatui pääsääntöisesti siihen, ettei suunnitelmaa alettu laatia tarpeeksi ajoissa. Jatkajan, Maria Saarnion, puutteet kokemuksesta yrityksen johdollisista ja hallinnollisista tehtävistä olisi voitu korjata jos suunnitelmaa olisi alettu laatia noin 5 vuotta ennen sukupolvenvaihdoksen toteutusta. Viiden vuoden aikana

hän olisi voinut kouluttautua kauppiuuden vaatimiin edellytyksiin sekä toimia Juha Saarnion rinnalla yrityksessä johdollisissa tehtävissä, saaden näin myös käytännön kokemusta. Keskon päätös rakentaa uusi ruokakauppa Jalasjärvelle vaikutti myös sukupolvenvaihdoksen toteutukseen. K-supermarket kokoluokan omistaja nvaihdosta ei voida suorittaa sukupolvenvaihdoksella, mutta jos Maria Saarnio olisi saanut edellä mainitun koulutuksen sekä kokemuksen johdollisista tehtävistä, olisi hänellä ollut paremmat mahdollisuudet päästä uuden ruokakaupan kauppiaksi.

Matti Saarnio Oy:n alkuperäisen sukupolvenvaihdossuunnitelman epäkelpoisuus osoittaa suunnitelman tärkeyden sukupolvenvaihdosprosessin osana. Kattavalla ja ajoissa aloitetulla suunnitelmalla voidaan verrata ja tutkia erilaisia sukupolvenvaihdosmenetelmiä ja valita niistä sopivin omalle yritykselle. Kattava suunnitelma auttaa myös löytämään parhaan mahdollisen jatkajan yritykselle ja tarvittaessa, pitkän aikavälin suunnittelu, tarjoaa jatkajalle mahdollisuuden täyttää häneltä vaaditut edellytykset. Tehokkaalla suunnittelulla voidaan myös minimoida sukupolvenvaihdoksen osapuolten veroseuraamukset. Suunnitelma mahdollistaa myös ongelmien ratkaisun ennen sukupolvenvaihdoksen toteutusta. Tärkeimmät tehtävät sukupolvenvaihdossuunnitelmalla on siis löytää sopivin jatkaja yritykselle, löytää sopivin sukupolvenvaihdosmenetelmä yritykselle ja sen osapuolille sekä taata liiketoiminnan harjoittaminen sukupolvenvaihdosprosessin aikana sekä sen jälkeen.

Seuraavassa taulukossa on eritelty eri sukupolvenvaihdosluovutustapojen veroseuraamuksia Matti Saarnio Oy:ssä. Luovutus tapahtuu vanhemman ja rintaperillisen tai veljesten kesken, joten lahjaveroa laskettaessa käytetään I veroluokkaa. Taulukon pohja on lainattu Juuselan & Tuomisen 2010 kirjasta *Sukupolvenvaihdoksen verotus*. Taulukon numeeriset arvot perustuvat tämän luvun, edellä esitettyihin, arvoihin. Luovutettavien osakkeiden hankintameno on ollut alhainen ja ne ovat olleet luovutuksenantajan, Juha Saarnion omistuksessa yli 10 vuotta. Luovutuksenantajan osakkeiden hankintameno on käytetty 40 prosentin hankintameno – olettaen. Luovutuksenantaja ei ole pidättänyt tuotto-oikeutta itsellään.

Luovutus-tapa	Kauppa täyteen hintaan	Kauppa-hinta yli 3/4	Lahja	TVL 48.1§ 3 kohdan huojennus	PerVL 55.1 § osittainen huojennus	PerVL 55.5 § kokonais-huojennus
Milloin	Normaali kauppa, TVL §:n huojennus ei sovellu	Lahjavero halutaan minimoida	Luovuttaja ei tarvitse vastiketta	Luovuttaja haluaa korvauksen	Luovutus-hinta alle ½ käyvästä arvosta	Luovuttaja haluaa jonkinlaisen korvauksen
Kauppa-hinta % käyvästä arvosta	100 %	76 – 100 %	0 %	0 – 100 %	0 – 50 %	51 – 100 %
Kauppa-hinta esimerkiksi	2 700 000	2 100 000	0	2 700 000	1 000 000	1 400 000
Luovuttajan vero-kustannus	453 600	0	0	0	0	0
Luovutuksen-saajan vero-kustannus	0	0	423 810	0	77 208	0
Varain-siirtovero-kustannus	43 200	33 600	0	43 200	16 000	22 400
Kokonais-verorasitus	496 800	33 600	423 810	43 200	93 208	22 400
Luovuttajan saama vastike (kauppahinta-verot)	2 246 400	2 100 000	0	2 700 000	1 000 000	1 400 000
Luovutuk-sensaajan rahoitus-tarve	2 743 200	2 133 600	423 810	2 743 200	1 093 208	1 422 400
Omistusaika-rajoitus	-	-	-	5 vuotta luovutuksesta	5 vuotta aktiivinen toiminnan harjoittaminen verotuksen toimittamisesta	
Sanktio jatko-luovutuk-sesta	-	-	-	Huojennettu vero luovutuksen saajan maksettavaksi	Huojennettu vero luovutuksensaajan maksettavaksi 20 %:lla korotettuna	

Taulukko eri luovutustapojen verovaikutuksista.

Jos taulukkoa tutkitaan luovutuksenantajan eli Juha Saarnion kannalta, tuottoisin luovutustapa olisi osakkeiden myynti käypään arvoon. TVL:n 48 §:n mukaiset verovapaan luovutusvoiton edellytykset (luovutuksensaajana tytär tai veli, osakkeet oikeuttavat yli 10 prosentin omistusosuuteen ja osakkeiden omistusaika on yli 10 vuotta) täyttyvät eikä Juha Saarniolle aiheudu veroseuraamuksia luovutuksesta. Osakkeiden myynti käypään arvoon voi kuitenkin heikentää jatkavan osapuolen liiketoiminnan edellytyksiä ja vaikeuttaa rahoittamista, koska kauppahinta on korkea ja luovutuksensaajan maksettavaksi määräytyy kauppahinnan lisäksi myös varainsiirtovero.

Luovutuksensaajan näkökulmasta katsottuna edullisin luovutustapa on lahja. Lahjassa luovutuksenantaja ei vaadi vastiketta ollenkaan eikä lahjansaajan suoritettavaksi tule kuin lahjan arvosta määritetty lahjavero. Lahjasta ei lahjansaajan tarvitse maksaa varainsiirtoveroa. Useasti luovuttaja kuitenkin haluaa saada vastiketta omaisuuden myynnistään, kuten case yrityksen Juha Saarniokin halusi. Taulukon mukaan, jos luovutuksenantaja haluaa vastiketta myymistään osakkeista, luovutuksensaajalle edullisin luovutustapa verotuksen näkökulmasta katsottuna on osakkeiden myynti yli 1/2 käyvän arvon. Lahjavero voidaan huojentaa tällöin kokonaan Perintö- ja lahjaverolain 55.5 §:n mukaisten edellytysten toteutuessa. Luovutuksensaajan suoritteeksi muodostuu kauppahinnan lisäksi varainsiirtovero. Juha Saarnion luovuttamien osakkeiden myyntihintaa määrittäessä otettiin huomioon luovutuksensaajan, Sami Saarnion, lahjaveroseuraamuksien minimoiminen, joten päädyttiin, että osakkeiden myyntihinta on yli 1/2 niiden käyvästä arvosta. Jos osakkeet olisi myyty alle 1/2 niiden käyvästä arvosta, olisi lahjavero huojenettu vain osittain.

Jos Juha Saarniolla olisi ollut mahdollisuus pysyä oletettua kauemmin osakkeenomistajana yrityksessä, mahdollisuutena olisi ollut osakkeiden luovutus erillisinä lahjanomaisina kauppoina pitemmän aikavälin kuluessa. Toinen vaihtoehto on että yhtiö lunastaa tai hankkii omia osakkeitaan luopuvalta osakkaalta. Osakkeiden hankkiminen voi helpottaa vaihdosta, hankkimalla osa osakkeista yhtiölle

ennen loppujen osakkeiden myyntiä ostajan tarvitseman kauppahinnan rahoitus helpottuu. Yhtiö voi myös lunastaa omia osakkeitaan. Osakkeiden lunastamiselle helpotetaan jatkajan mahdollisuuksia ostaa yhtiön ulkona olevan osakekannan.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella eri sukupolvenvaihdosmenetelmiä osakeyhtiöissä luovuttajan ja luovutuksensaajan kannalta sekä niiden verokohteluita. Opinnäytteen tavoitteena oli toimia myös tiiviinä ohjeistuksena sukupolvenvaihdoksessa esiintyviin verotuksellisiin kysymyksiin. Empiirisen osan tavoitteena oli tarkastella tapahtunutta sukupolvenvaihdosta case-yrityksessä ja esiintuoda puutteet alkuperäisessä sukupolvenvaihdossuunnitelmassa sekä esittää eri sukupolvenvaihdosluovutusten veroseuraamukset niin luopujan kuin jatkajankin kannalta

Sukupolvenvaihdos on pitkä prosessi yrityksen koosta tai osapuolista huolimatta. Onnistuneen sukupolvenvaihdoksen tärkein edellytys on suunnittelun aloittaminen ajoissa, yleensä 3 – 5 vuotta ennen sukupolvenvaihdoksen toteutumissa. Hyvissä ajoin aloitettu suunnitelma antaa edellytykset sopivan jatkajan valitsemiseen, eri sukupolvenvaihdosmenetelmien tutkimiseen ja vertailuun sekä sukupolvenvaihdoksen rahoittamiseen. Tutkiminen ja vertailu ovat tärkeitä oikean sukupolvenvaihdosmenetelmän valitsemiseen, koska jokainen yritys on erilainen ja tarvitsee omanlaisensa sukupolvenvaihdosmenetelmän ollakseen tehokas ja toteutettavissa oleva. Suomen verojärjestelmä ei ole yksiselitteinen ja joskus hankala tulkita. Verotuksellisiin asioihin sukupolvenvaihdoksen osapuolet voivat kääntyä verovirastojen puoleen, jotka antavat ohjeellisia ennakkotiedotteita ja verottajaa velvoittavia ennakkoratkaisuja. Vaikka verovirastot eivät voikaan määrittellä verotuksellisesti edullisinta sukupolvenvaihdosmenetelmää, voivat ne antaa tiedotteiden muodossa miten valittu sukupolvenvaihdos verotetaan.

Opinnäytteessä perehdyttiin osakeyhtiön sukupolvenvaihdokseen. Sukupolvenvaihdoksen liittyvien käytännön järjestelyjen lisäksi opinnäytetyö painottui osapuolten verotuksellisten kysymysten tarkasteluun. Sukupolvenvaihdoksen kolme yleisintä toteutustapaa on osakekauppa, lahja tai lahjanomainen kauppa sekä omien

osakkeiden lunastaminen tai hankkiminen. Osakekauppa on osakkeista luopujalle tuottoisa ja edullinen tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos, koska tiettyjen edellytysten täytyessä osakkeista suoritettava luovutusvero voi kokonaisuudessaan olla verovapaa. Lahjassa ja lahjanluonteisessa kaupassa huojennukset koskevat luovutuksensaajaa. Omistajanvaihtotilanteessa luovutuksensaajan tulee suorittaa yritysvarallisuudesta vastiketta yli 50 prosenttia sen käyvästä arvosta jotta hän saisi täyden huojennuksen lahjaverosta. Jos vastikkeen määrä jää alle 50 prosenttia sen käyvästä arvosta, veroa voidaan huojentaa vain osittain. Tällöin maksuun panematta voidaan jättää enintään 850 euroa ylittävä osa yritysvarallisuudesta menevästä verosta. Helpottaakseen tulevaa sukupolvenvaihdosta osakeyhtiö voi hankkia osakkeitaan osakkailta vastiketta vastaan. Osakkaan saama luovutushinta verotetaan luovutusvoittoa koskevien säännösten mukaisesti. Koska osakkeiden hankkiminen tai lunastaminen osakkaalta on eräs tapa jakaa yhtiön varoja, tulee menettelyä verotusta toimittaessa tutkia myös se, että joudutaanko tilanteeseen soveltamaan peitellyn osingon säännöstä. Kun osakeyhtiö hankkii osakkeita osakkaalta, luovutuksensaajana ei ole sukulainen ja täten luovutukseen ei sovelleta verovapaussäännöstä.

Opinnäytetyön empiirisessä osassa esiteltiin Matti Saarnio Oy, sen kaksi viimeisintä toteutunutta sukupolvenvaihdosta ja eriteltiin vuonna 2011 suunnitellun sukupolvenvaihdossuunnitelman eri toteuttamistapojen veroseuraamukset sekä alkuperäisen suunnitelman puutteet. Vuonna 1987 tapahtunut sukupolvenvaihdos toteutettiin lahjoituksena ja vuonna 2011 sukupolvenvaihdos toteutettiin alihintaisena osakkeiden myyntinä, johon voitiin soveltaa luopujan luovutusvoiton verovapaus – huojennusta sekä luovutuksensaajan lahjaverohuojennusta lahjanluonteisessa kaupassa. Puutteet alkuperäisessä vuoden 2011 sukupolvenvaihdoksensuunnitelmassa oli todellisen ja pitkän aikavälin suunnitelman puuttuminen. Myös sukupolvenvaihdoksen osapuolista riippumattoman tahon päätös vaikutti alkuperäisestä sukupolvenvaihdossuunnitelmasta luopumiseen. Luopuja Juha Saarnio oli kuitenkin tyytyväinen niin vuonna 1987 kuin vuonna 2011 tapahtuneeseen omistussuhteissa tapahtuneisiin muutoksiin niiden vähäisten

veroseuraamusten takia.

LÄHTEET

Elinkeinoelämän keskusliitto & Perheyritysten liitto. 2012. Perheyritysbarometri. [Verkkajulkaisu],[Viitattu 28.5.2013]. Saatavissa: http://www.perheyritystenliitto.fi/files/Perheyritysbarometri_2012_%28final%29.pdf

Helokoski, E. & Lindholm, T. 2005. Perintöverokirja. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Haastattelu: Kauppias Juha Saarnio. 2008. Jalasjärvi. Kesto 2 h.

Haastattelu: Kauppias Juha Saarnio 2013. Jalasjärvi. Kesto 1 ½ h.

Haastattelu: Yrityspuolen veroasiantuntija Mauri Hautala. 2008. Seinäjoki. Kesto 1 h.

Heinonen, J. 2005. Yrityksen sukupolven- ja omistajanvaihdos. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Immonen, R. 2006. Yritysjärjestelyt. Helsinki: Talentum.

Immonen, R. & Lindgren, J. 2009. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Helsinki: Talentum Media Oy.

Juusela, J. & Tuominen, S. 2010. Sukupolvenvaihdoksen verotus. Juva: WS Bookwell Oy.

Järvenoja, M. 2007. Yritysjärjestelyjen verotus. Juva: WS Bookwell Oy.

Koiranen, M. 2000. Juuret ja siivet. Perheyrityksen sukupolvenvaihdos. Helsinki: Oy Edita Ab.

Koponen, J. 2005. Yrittäjän verokäsikirja. 3. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2006. Tilinpäätöksen tulkinta. Juva: WS Bookwell Oy.

Lakari, T. 2012. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. Vantaa: Hansaprint Direct Oy.

Lakari, T. & Engblom, A. 2012. Käytännön sukupolvenvaihdos. 2. uudistettu painos. Porvoo: Bookwell 2012.

Lindgren, J. 2001. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen verotus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lindholm, T. 2013. Lahjaverokirja. 11. Uudistettu painos. Vantaa: Hansaprint Direct Oy.

Manninen, P. 2001. Yritys vaihtaa omistajaa – sukupolvenvaihdos ja yrityskauppa käytännössä. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Puronen, P. 2005. Perintö- ja lahjaverotus. 8. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Perintö- ja lahjaverolaki. 12.7.1940/378 [Verkojulkaisu]. [Viitattu 27.5.2013]
Saatavissa:

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1940/19400378?search\[type\]=pika&search\[pika\]=Perint%C3%B6-%20ja%20lahjavero#L3P18](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1940/19400378?search[type]=pika&search[pika]=Perint%C3%B6-%20ja%20lahjavero#L3P18)

Suomen Yrittäjät ry 2006. Ei päiväystä. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 26.9.2006].
Saatavissa:

<http://www.yrittajat.fi/yritysporssi/home.nsf/pages/19D1925F38EF8AB6C2256E47002>

EE7FC

Työ- ja Elinkeinoministeriön julkaisu. 2011. Yrittäjyysjulkaisu 2011. [Verkojulkaisu].
[Viitattu 28.5.2013] Saatavissa:

http://www.tem.fi/files/31001/TEMjul_34_2011_netti.pdf

Tuloverolaki. 30.12.1992/1535. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 27.5.21013] Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535>

Verohallinto. 25.8.2011. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa. [Verkojulkaisu].
[Viitattu 28.5.2013]. Saatavissa:

https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Sukupolvenvaihdos/Yrityksen_sukupolvenvaihdos_verotuksessa%2817330%29

Wikholm, L. 2002. Yrittäjälehti 2002: Proman Oy.

LIITE 1

Kauppias Juha Saarnion haastattelu

1. Milloin teitä koskeva sukupolvenvaihdos toteutettiin?
2. Miten sukupolvenvaihdos toteutettiin?
3. Miten valmistauduit sukupolvenvaihdokseen?
4. Miten suunnittelitte sukupolvenvaihdosta?
5. Miten sukupolvenvaihdos verotettiin?
6. Oliko teille itsestään selvää, että jatkat suvun perinnettä jatkamalla yritystoimintaa?
7. Mitkä olivat suurimmat haasteet ottaessa vastuun yritystoiminnasta sukupolvenvaihdoksen jälkeen?
8. Oliko sukupolvenvaihdos mielestänne onnistunut?
9. Milloin aiotte jäädä eläkkeelle?
10. Millaisia toivomuksia teillä on yrityksen tulevaisuudesta tai sukupolvenvaihdoksesta?
11. Miltä tuntuu luopua yrityksen ohjaksista?

LIITE 2

Kauppias Juha Saarnio haastattelu

- 1) Miten sukupolvenvaihdos suunniteltiin?
- 2) Miten suunnitelma ja toteutus erosivat toisistaan?
- 3) Miten koit sukupolvenvaihdoksen toteutuneen?
- 4) Minkälaisia tuntemuksia sinulla on ollut eläkkeelle jäämisestä?
- 5) Mitä olisit tehnyt toisin sukupolvenvaihdossuunnitelmassa?
- 6) Mitä olisit tehnyt toisin sukupolvenvaihdoksen toteutuessa?

LIITE 3

Veroasiantuntija Mauri Hautalan haastattelu

- 1) Mikä on teidän asema täällä Seinäjoen verovirastossa?
- 2) Mitkä ovat teidän erityisosaamisalueitanne?
- 3) Miten sukupolvenvaihdoksen osapuolet voivat valmistautua vaihdokseen verotuksellisesti?
- 4) Minkälaisia palveluita tarjoatte sukupolvenvaihdoksen osapuolille?
- 5) Mitä veroja osapuolet kohtaa jos osakeyhtiön sukupolvenvaihdos toteutetaan
  - a) Osakekauppana?
  - b) Lahjana tai lahjanluonteisena kauppana?
- 6) Mitä mahdollisuuksia osapuolilla on, että suoritettava vero jää mahdollisimman pieneksi ilman että sitä tulkitaan veron kierroksi
  - a) Osakekaupassa?
  - b) Lahja tai lahjanluonteisessa kaupassa?
- 7) Minkälaisia puutteita näet nykyisessä verotuskäytännössä?
- 8) Onko verotuskäytäntöihin tulossa muutoksia?